

LS 0133 – LS 0134 – LS 0135

Lennart Setterdahl: Carl Arvid Carlson, i Lakewood, New York. Han var född 1904, den 22 september, i Brattfors, Värmland, Sverige. Han kom till Amerika 1923. Det är idag den 12 september 1985.

Om vi nu börjar med Dina allra första steg uppe i Värmland, i Brattfors.

Carl Carlson: I Brattfors.

L: Kan Du berätta om pappa och mamma, vad de sysslade med?

Carl: Well. Min far, Du vet, vi hade ett litet ställe där. Vi hade fem kor och en häst och två ibland, på vintrarna, vi körde timmer, så han hade två hästar se. And - mor, hon var hemma, vi var många barn.

L: Hur många var ni i familjen?

Carl: Vi var tolv.

L: Tolv stycken!

Carl: Ja tolv barn.

L: Jaha.

Carl: Jag var den åttonde i ordningen.

L: Jaha.

Carl: Jag hade sju. Hade tre bröder och fyra systrar som var äldre än jag och så hade jag två systrar och två bröder som var yngre.

L: Vad försörjde pappa sig på?

Carl: Va?

L: Vad försörjde han sig på?

Carl: Well han märkte för skogsarbete Du vet.

L: Körde i skogen?

Carl: Körde i skogen och vi högg i skogen, högg timmer och vi 'kola och - skogsarbete.

L: Jaha.

Carl: Ja. Det brukte vara ett bruk där, Du vet, se, för Brattfors bruk, det lades ner 1919 see, så folket fick ta vad 'di hade Du vet. Jobba vad 'di 'kunne få tag på. Vi gjorde. Vi arbeta på vägbyggen och vi arbeta på. - vi byggde en damm när jag var ung pojk se. Så vi arbeta på det och flotta timmer på våarna se.

L: Hur gammal var Du när Du fick börja att hjälpa till?

Carl: När jag börja och arbeta, förstår Du, var jag bara en ungefär tio år. Sedan dess har jag arbetat. Vi brukte, som 'pojker, ut och gå och sätta skog, 'te och plantera skog - se. And vi brukte hugga ris, 'te kolträ.

L: Kolmilor?

Carl: Ja för kolmilor - se.

L: Och Dina äldre bröder, dom hade börjat tidigare än Du?

Carl: Dom arbeta på samma ting som mig - but min äldsta bror - han var skogvaktare. Han gick genom Skogsskolan 1917, vid Gammelkroppa, så han blev skogvaktare. And - han var vid Glava, i västra Värmland.

L: Var han anställd vid ett av bruken där?

Carl: No, han arbeta för Billeruds skogsbolag.

L: Billerudskoncernen, som det heter ja.

Carl: Mhm. Mhm.

L: När Du började, fick Du använda samma slags redskap; samma såg och samma storlek på yxa som Dina bröder?

Carl: Well -

L: Eller vad fick Du göra?

Carl: Direkt to ta ner timmer och så.

L: Du var inte med och kvista till exempel?

Carl: Va?

L: Du var inte med och kvista?

Carl: O ja, vi fiska också.

L: Kvista?

Carl: Kvista! Oh Sure!

L: Använde Du samma storlek på yxa?

Carl: Yes yes!

L: Så Du hade ingen liten yxa?

Carl: No no no, vi hade samma allihop. Directly Du vet så: fullt arbete starta jag med när jag var 'en 14 år.

L: Jaha.

Carl: Då var jag färdig med skolan, men före det var vi med lite av varje, vad vi kunde tjäna lite pengar på - Du vet. Vi plocka kröser och. Vet Du vad kröser är?

L: Ja ja!

Carl: Lingon

L: Ja.

Carl: och så andra bär och sånt på sommarn.

L: Så det sålde ni då?

Carl: Vi sålde ja.

L: Fick Du behålla de pengarna när Du var en tioåring?

Carl: No - de gick till hemkassan - Du vet.

L: Till hemkassan ja.

Carl: Ja. Och så brukte vi ta kräfte. Vi 'had en älv, som gick förbi hemma and vi hade skog som gick ner till älven, men vi levde inte rätt vid älven se. Och så - så - brukte vi ta kräfte och så där. Så åkte vi in till stan och 'sålte det, se. Ja. Så arbetet med sånt där, det gjorde vi när vi var 'småpojker se. Så fiska vi allt vi kunde, förstås. Det var en sak som vi hade rätt 'te göra under mor - Du ser. Annars så såge hon 'te att vi hade alltid 'någo och göra Du ser. För gå och fiska, det kunde vi 'göre hur mycket som möjligt, för det blev mat - Du ser. Hemma var vi många, så det gällde 'te få ihop mat - Du ser.

L: Men i frågan om kräfte,

Carl: Ja.

L: använde ni dem i matsedeln?

Carl: No no!

L: Ni använde aldrig kräfte?

Carl: Mabee En gång om året!

L: Så ni blev inte bortskämda med delikatesser då?

Carl: Oh No no.

L: Då fick ni pengar tillbaka.

Carl: Ja vi fick pengar, ja. Och på vintrarna, när vi var småpojker, jag hade en bror som hette Olle, som var bare ett år äldre än jag se. And då far brukte gå in 'te stan, han brukte. Vi hade en del skog. Ibland så hade vi miler själva och då 'sålte vi, körde in 'te storgårn. Det var en masugn där se. Det var rätt in i stan - se. Då brukte han ta hem låder fulla 'utåv färsk sill - se - and då hade vi en sån där liten ting 'te våg - Du ser - som vi hade.

L: En bessman?

Carl: Ja. Och där gick vi runt, Olle och jag, och drog på en kälke Du ser. Så sålde vi se. 15 öre kilo, och 20 25, det var det meste vi nånsin 'feck. Men vi sålde ju så mycket, så där resten åt vi 'öpp - You see. But den vägen så fick vi för inget - Du ser.

L: Så det gick inget till spillo då?

Carl: No no no. Se. Så vi hade. Vi fick. We took care på. Allting fick vi ta vara på. Allting.

L: Jaha.

Carl: Så hade vi. Vi hade som kor, hästar och får - Du vet - olika saker och ting.

L: Jagade ni också?

Carl: Å ja, alla vi jaga.

L: Allihop?

Carl: Å ja, alle pojkar - Du ser, som vi växte opp - Du vet.

L: Ja. Och där jagade ni harar och tjädrar och -

Carl: ja! Vi sköt. Vi sköt.

L: Sålde ni det med?

Carl: No no - no.

L: Använde ni det i hemmet?

Carl: Det använde vi i hemmet. Ja. Vi sköt älgar också.

L: Så det fattades aldrig kött då?

Carl: Well det var ibland, men för det meste så hade vi. Ja.

L: Ni kunde väl ta någon när det inte var lagligt också?

Carl: Well - det var ju inte så noga!

L: För det var upp i storskogen.

Carl: Ja - vad skulle 'di göra med 'pojker som var 13 14 år gamla! Ja. Så det fick 'lov och gå see.

L: Det var en olyckshändelse!

Carl: O ja. Så fiska vi Du vet, vi fiska med nät också. Far brukte och göra nät - and vi fiska med nät. På Den tiden fick vi göra det. Det var ju ingen. Det var ju ingenting då, Du kunde fiska med anything. - Allt Du 'kunne fiska med hade Du rätt och göra.

L: För och få tag på det ja.

Carl: Ja. Det var ju inga pensioner och ingenting då.

L: Det blev bra fångst?

Carl: O ja! Vi hade gott fiske, jäddor och aborrar - jaa - se, lax - ifrån laxöringen, mycket lax.

L: Jaha.

Carl: Ja. And vi fick en och annan mört och annan småfisk.

L: Och det var ingen i familjen som slog dank eller hängde på andra fastigheter?

Carl: Vi fick arbeta hemma Du vet.

L: Vem var det som hade ordning på det? Var det mamma eller pappa eller de äldre bröderna?

Carl: För det meste Du ser så. Far han var ute och arbeta. Mor var basen. Mor var basen hemma och 'ho var bas över oss pojkar se, 'te vi blev stora nog så vi kom ut och arbeta se. Men då vi var runt hemmet var hon bas se. Vi fick. There was. When vi was bara 'småpojker fick vi lov och 'si' 'te, för det var ju inga vattenledningar, där var ingenting sånt ser Du, så vi fick se till så vi hade ved och vatten inne varenda kväll, ser Du. Hade vi inte inne. Hade vi took av oss skorna, så fick vi gå barfota och ta in 'et se. Det var inget Om och Men där hemma, Du vet se, utan det hon sa, det 'feck vi lov och göra Du vet, se. Och så - 'feck vi då ta care utav - ta vara på kreaturen och så.

L: Hur många kor hade ni sa Du?

Carl: Vi hade väl ungefär fem.

L: Fem.

Carl: Ja. Fem kor. Vi brukte ha det och så små yngre kossor, djur, Du vet, se. Så hade vi kanske en tio tolv får och ett par grisar om året.

L: Som pojke, fick Du börja lära Dig att mjölka?

Carl: Ja - inte mycket då.

L: Det var kvinnogöra det.

Carl: Flickorna gjorde det, för det 'meste.

L: De tog hand om det ja.

Carl: Ja. Det var alltid någon 'utå flickorna hemma Du vet - men då 'feck dom gå ut och arbeta så fort som dom var fullväxta - Du vet - so even före 'di var fullväxta, när 'di var 14 15 år, så 'geck dom ut och arbeta.

L: Var det hos bönderna runtom då eller?

Carl: Well. Some 'geck in 'te stan. Jag hade systrar som arbeta i Karlstad, jag hade systrar som arbeta i Stockholm, när jag var hemma.

L: Som hembiträden då eller?

Carl: Jaha.

L: Hur var det med skolgången?

Carl: Jag starta skolan när jag var sex år gammal.

L: Sex år - ja.

Carl: Jaha.

L: Och Du fick gå dit varje dag?

Carl: No. No! Vi gick bara - let's see now - vi starta i september och då så var där uppehåll på hösten. Vi stoppade i november och sen gick vi ifrån januari to mars- se. Så där var två. Vi hade en - vad vi skulle kalla't now - ifrån november 'te januari var vi hemma, ser Du. Men annars

L: När det var som kallast.

Carl: Va!

L: När det var som kallast, var ni hemma då?

Carl: Ja.

L: Var det för köldens skull, tror Du, att ni var hemma?

Carl: No no no no, det var det ju inte. Vi 'geck så många 'vecker och sen 'geck vi så många 'vecker på våren.

L: Jaha.

Carl: Förutom det var vi hemma - Du ser. Så - jag tror det var 17 'vecker, eller om det var 19 'vecker - jag kommer inte ihåg riktigt nu, var gång - se. För vi var 'färdig i maj - se, så - i slutet på april var vi 'färdig.

L: Du gick tills Du var tolv år eller?

Carl: Jag gick i skola till jag var 13 år.

L: 13 år.

Carl: Mhm.

L: Ni hade matsäck med er då till skolan?

Carl: Va.

L: Ni hade med er matsäck till skolan?

Carl: O ja. O ja.

L: Vad hade ni att dricka till maten, var det vatten eller mjölk?

Carl: Vi tog mjölk med oss. Vi tog mjölk med oss för det mesta se.

L: Ni gjorde det?

Carl: Jaa.

L: Ni hade mjölk med er.

Carl: Jaha. Och vi hade. Sen - efter då jag var 14 år - se - då fick jag på och börja arbeta Du vet. Då var det ingen skillnad om Du 'va fullväxt - Du vet.

L: Då var det begärt utav Dig att vara en man?

Carl: Yes. Det var ingen

L: Även innan Du hade konfirmerats eller det var efter konfirmationen?

Carl: No, even before confirming.

L: Var blev det första arbetet då, eller vem skaffade det åt Dig?

Carl: Det första arbetet jag hade, vi högg timmer, Olle och jag, min bror som var ett år äldre - se.

L: Och det var för Din pappa då?

Carl: No no. Vi högg timmer för Uddeholms bolag.

L: 14 år gammal!?

Carl: Ja! Ja.

L: Du hade egna verktyg?

Carl: Å ja, vi hade egna verktyg. Vi hade en såg - Du vet - lång såg.

L: Tvåmanssåg?

Carl: Ja. Och så hade vi en som mindre, 'te korta, to såga av dom med.

L: Jaha.

Carl: Så hade vi en barkspade. Vi fick lov och barka't också för det skulle i älven - Du ser! Ja.

L: Så det var meningen att Du skulle göra lika mycket som Din äldre bror?

Carl: Well -

L: Hänga med?

Carl: Well - han var ju 'bare ett år äldre!! but han var basen se!

L: Så Du kunde inte hänga på? -

Carl: No no no! Vi lärde oss till sist! Ja då. Vi hade lärt folk, ska jag säga Dig, äldre.

L: Var Du trött någon gång där, eller tänkte Du på det?

Carl: Well det var inte så farligt. Vi kunde buse lite Du vet - se. Cause - vi var unga 'pojker Du vet.

L: Ni satte er och vilade lite grand då eller?

Carl: Well det var inte så mycket. No! Vi fick knoga på - Du ser.

L: Ni fick tidigt inpräntat i kroppen: ni fick inte koppla av, utan ni skulle göra rätt för er?

Carl: No det skulle arbetas!

L: Full rulle.

Carl: Oh ja.

L: Hur tidigt började ni på morgonen? Bodde Du hemma då eller?

Carl: Well - vi levde hemma, det första året som vi arbeta, Olle och jag. Men Olle har arbetat förut - se. Han var med min äldre bror, så han har gått igenom en vinter Du ser.

L: Så han var basen då?

Carl: Han var basen.

L: Det var inte lönt för Dig att ändra på saker och ting?

Carl: No no, nej nej nej.

L: Du fick göra precis som han sade?

Carl: Han sa att "Vi gör så" och det var inget. Nothing.

L: Fanns det tillfällen då Du tyckte att det var dumt?

Carl: No no, nej. Det var all right. Ja.

L: Du föll in bra.

Carl: Ja. Han var bra. Vi kom bra överens Olle och jag. Yes. Sen - vet Du - så arbetade jag med det till i april, då var det slut. I Värmland fick Du inte hugga timmer efter den 15:e april Du ser, för då börjar det på

L: Saven.

Carl: saven och gå - se.

L: Men; ni barkade väl efter den 15 april?

Carl: No, vi högg inte alls efter den 15:e.

L: Ni barkade inte heller?

Carl: No no. Vi barka som. Vi barka som vi. Vi högg, took down, tog ner så många träd, ser Du och så barka vi 'döm, tog 'å' 'kvisterna och barka dom. För vi took ner till 6 centimeter för det var pappers, för pappen - Du ser.

L: Ni hade fyra ränder runtom då, eller? Ni barkade inte hela?

Carl: Oh yes!

L: Alltihop?

Carl: Yeah! Det skulle vara barkat around Du ser. För den skulle gå i Svartån se, för 'flöttning. Och då 'feck 'le inte vare nån bark, för det är syra, Du vet se - se, för fisket, så.

L: Jaså det var för fisket att det inte fick vara någon bark?

Carl: Ja.

L: Jaha!

Carl: Yes. Det var för fisket ser Du, för det var syra i barken - Du vet - se. Så vi took off, vi 'feck försöka och ta all bark. But då gjorde vi det, förstår Du. Så kom en! vad 'di kallar för en, han kom och - 'di kallar'n för tummarn, han kom, förstår Du och märkte ut var vi skulle cutta av stockar och så - Du ser. Ja. Då kom han. Han kom vid middagstiden se. Väl; då hade vi ju allt dom där färdiga, Du ser, så, then så såga vi av och så turna vi över - vände vi dom över och så barka vi upp på andra sidan. Och där låg de. Den första, han som körde, han 'hetta' Olsson, vad han 'hetta' nu: Linus Olsson, han körde. Han körde timret ner 'te älven se. Mhm. And vi högg nog för han till köra!

L: Ni gjorde det?

Carl: Ja.

L: Jaha.

Carl: Och vi högg.

L: Ni var betalda per kubikfot eller?

Carl: No vi fick så mycket för stocken.

L: Jaha! Det var alltså ackord då?

Carl: Ja det var ackord, oh yeah.

L: Var det bra tilltaget så ni hade lust för det?

Carl: Nja - det kom alldeles an på - Du vet - hur skogen var. Well - 'öm det inte är för mycket kvist så, Du ser. Fina 'trä. Det hade mycket att göra med vad Du får - Du vet.

L: Gamla kvisteknaggar, de sitter i!

Carl: Vi tyckte inte om det! För då arbetade vi med det - Du vet - till i mitten av april se. För då - ser Du - börja flottningen! och jag var med och flotta. På våren, jag tänker det var 1917, jag var ju bara 13 år då, då var jag med och flotta. Det var en plats var 'di hade en sån här, vad 'di kallar en ränna, var timret gick igenom. Det var en fors, Du ser. Det var en - en kvarn där och det var en damm se. Och då hade 'döm en ränna som 'di körde timret in i, ser Du, så det 'geck förbi och det var en höjd där, så vi kunde inte 'si nerändan på rännan där ifrån var vi var, till vi fick 'et in i rännan, vi fick in i rännan. Så jag satt på en tall up there och såg båda

ändarna, ser Du. Och när det blev - vad 'di 'kaller ett bröt där nere, ser Du - då fick jag lov och veva åt 'döm där 'öppe ser Du, så då stoppa dom - se. Det var det förstajobb jag hade med flottningen!

L: Men vad gjorde Du med brötet då? Rättade Du till det?

Carl: No, 'di hade ett par gubbar där nere, Du ser, som took care of det.

L: Du var signalman då?

Carl: Jag var signalman se. Det var jag ett år.

L: Så det var ett bra jobb?

Carl: Ja det var ett bra jobb. Jag gjorde ju inget se!

L: Då hade Du växt upp lite grand.

Carl: But nästa år, förstår Du, då 'feck jag 'va med och flotta.

L: Hur lärde Du Dig att flotta egentligen? Det var praktik med en gång?

Carl: Ja 'di 'skick inte så mycket då, så det gick. 'Öm det var nånting som stoppa't - Du vet - så 'feck Du - hade en hake, Du vet, och så 'feck

L: Och rycka till dem då.

Carl: Och rycka loss, så där.

L: Men det var ett farligt arbete då?

Carl: Well det var. Du kunde ramla i, Du vet. Du blev ju blöt nån gång varenda dag nästan.

L: Kunde de simma de flesta flottare?

Carl: Ja 'di 'kunne ju simma men för det meste var det för mycket stockar i, så Du 'kunne ju inte simma om Rätt Du 'kunne! Det var nån annan som fick ha en hake Du vet och dra in Dig Du vet se.

L: Men ni flottade emellan april och?

Carl: Ja ungefär till just midsommar.

L: Så det var en bra tid på året då?

Carl: Ja. Mhm. Mhm det var vatten då, Du ser.

L: Det var fint och det var inte farligt med mygg heller då däruppe,

Carl: No no.

L: vid den tiden.

Carl: But Du ser; vi hade hemma, ungefär en två mil 'hemmaifrån var en plats som hette Bosjön; Bosjö bruk, se, and runt där, älven kommer 've Bosjön, ser Du. Det var en sjö där och ovanför Bosjön hade vi ingen flottning, för den starter 've Bosjön ser Du och 'geck ner 'te en annan sjö som heter Grässjön. Det är inte långt 'ifrån Klarälven se. And - en del hade dom. Många sjöar - Du vet - hur det är i Värmland, det är sjöar lite 'aller över. Ja. Sjöar här och där, Du vet. And dom dämde opp Du ser, så 'di 'kontrollera vattnet! Så vi hade vatten hela tiden. Annars hade det 'blitt för lite vatten i älven på slutet - Du vet.

L: För flotträningen ja.

Carl: Ja - se.

L: Så när körare kom på våren, då var det fortfarande is på vattnet?

Carl: Va?

L: ute på sjön?

Carl: Ja.

L: Körde dom ut på sjön och tippade lassena?

Carl: mm!

L: Så att dom var i vattnet när isen låg kvar?

Carl: No no! 'Di hade 'te mäta opp dom där Du ser. För dom som körde, dom körde also på ackord - Du vet.

L: Och det var uppmätt vid ändstationen, så att säga då?

Carl: Ja. 'Di var ett gang. Det var ett par gubbar som kom dit och 'märkta opp hur mycket 'di hade, Du ser.

L: Så det låg ingenting på isen då?

Carl: Oh yes! De låg på isen då se.

L: De gjorde det?

Carl: Ja, but 'di gjorde det innan isen gick ut, Du ser.

L: Jaa ja.

Carl: Så när isen gick ut starta flottningen se.

L: Och då var hela vattnet fullt av stockar.

Carl: Ja ja ja.

L: Var det inte besvärligt då att få ut dem i älven via den här mynningen? Ville det inte gärna köra ihop sig?

Carl: Å - det var en massa i älven. Du vet, hela vägen, Du ser, runt hela älven, så var 'di 'kunne komma ner med vägar 'te älven Du ser, tog 'di ner timmer - se. Så det låg på ängarna där runt älven ser Du.

L: Jaha.

Carl: Och då rullade de i älven då, när älven öppna opp - ser Du.

L: De använde inte hästar?

Carl: No vi använde inte hästar någon gång. Det var handarbete.

L: Handarbete.

Carl: Ja.

L: Men sedan när de skulle ut i älven - dit ni skulle flotta till, ville det inte köra ihop sig när det kom så in i helsike mycket stockar?

Carl: O ja!

L: Så det var där

Carl: Det var där det stod 'vaktar.

L: Det stod vakter ja.

Carl: Ja. Så det inte stoppas. Ja.

L: Ja.

Carl: And - så 'geck det ner till Grässjön och där - förstår Du - hade 'döm en - vad det är 'di kallar dom nu - en bom, ser Du, som 'geck runt så. Så took de in så mycket - ser Du - och sen hade 'di en båt som tog 'et up över sjöarna och så läckte ut 'te Klarälven. Took it up.

L: Jaså!

Carl: Där är tre sjöar ihop där innan. Det är Grässjön och Livsjön och Rådasjön och 'di took det med båt 'öpp - ser Du.

L: Så de drog, vad de kallar för moser?

Carl: Mhm. 'Di hade motorbåt där.

L: Ja, men kallar de inte det för moser?

Carl: Ja moser ja. Ja!

L: när de bogserar.

Carl: Ja, 'di bogserar 'öpp 'et, se

L: Jaha

Carl: och took sig runt se. But - Det var ju allt det var till med det. Vi höll ju 'res på sommarn Du vet. Ett rese, You see, för kolmiler.

L: Jaa. Var det också på beting eller?

Carl: Det var också mycket för 'reset.

L: Jaså.

Carl: Jaha. Det var - Virket - förstår Du - var tre meter långt - see - and så 'feck vi lägga 'döm 'öpp Sådär - Du ser,

L: Jaha.

Carl: and det var en meter högt - see.

L: Jaha.

Carl: Vad Du kallar ett 'res' i Värmland.

L: Så: höjden på själva milan då, hur hög var den ifrån? -

Carl: Den var tre meter ser Du.

L: Tre meter.

Carl: 'Di byggde den så här, Du ser.

L: Hur många sådana här ..

Carl: Well det took ungefär en 500 'res för vad 'te kalla en 'långres!

L: Jaha.

Carl: Det här är gammalsvenska, förstår Du.

L: Ja ja alltså det var

Carl: Den gamla tiden, ser Du, det var före metersystemet kom in. Och det var en famn - ser Du - det 'reset är 6 fot - se.

L: Jaha.

Carl: And; tio famnar var en 'långres. But - Du vet - när Du sätter 'öpp en mila så här ser Du - så 'etter den kommer så blir det ju så mycket mer för nästa gång runt, Du vet, se. Så 14 famnar var två 'långres and 16 famnar var tre! Jag brukte 'va med min bror och med far - Du vet. Han kola vartenda år när jag var liten and då brukte vi - då brukte vi .. skotte ut en gammal kolbotten - ser Du.

L: Ja.

Carl: And då kolade vi med. Far kolar vad 'di kallar stötar. Milan har han rätat opp först. Så hade vi då ett hål i mitten på milan - ser Du, så han 'kunne sätta eld på milan där - så Du ser. För att vi hade granris och så hade vi mossa på 'top-en, så ingen jord 'kunne komma in och så hade vi jord över alltihop - Du ser. Ja. Så hade vi ved, att vi sätter eld på milan och den brann så länge. Så skulle vi 'öpp med mer ved och så tar vi mossa och så jord på det - se.

L: För att dämpa ner farten på't ja.

Carl: Ja.

L: Så var tände ni milan, i mitten?

Carl: I mitten. Far tände, tände dom på samme, 'halvväges ner - ser Du - but far tände i mitten.

L: Sen gick det utåt då?

Carl: Ja. Då hade vi. Då hade vi öppningar runt så, ser Du. En i botten här, en här, en här, en här - se. De drog oxygen - Du vet in se - luft in - se.

L: Jaha.

Carl: But det skulle inte brinna, det kola, se.

L: Pyrde bara.

Carl: Ja. Så 'stäck vi hål, såhär, runt brynet; som vi kallar pappen, - ser Du -

L: Jaha.

Carl: och där kom ut som bubbler - ser Du. - röken. När vi 'feck 'en tänd riktigt, så vi visste att 'ho var tänd, då slog han igen dom här tre och så öppna han två andra här, så han hade tre här se och där drog elden ner 'te Där - ser Du och när han såg elden där, så slog han igen dom och så öppna han tre rätt på baken och så drog han värmen rätt igenom milan - ser Du. Sen när han fick grepp så - han det han riktigt såg värmen här - ser Du - You could see it there! den kom ut -- då tog han och slog igen då och då så öppna han två på varje sidan om vi hade vart, så Du ser. Så 'geck han den vägen 'tebaka.

L: Hur lång tid tog detta då, att komma runt?

Carl: Well det took. Det kommer alldeles an på hur Du vill kola. Det längre som det tar för Dig om Du kolar, ju mer kol får Du - ser Du.

L: Jaha!

Carl: Ja. Så **han far** brukte räkna tolv dagar och så.

L: Från tändningen?

Carl: Ja.

L: Hur visste han när det var klart?

Carl: jo. Han hade en klubba som han klubba ner såhär, ser Du - se och så sjönk hon - Du vet - milan - se. Och han 'kunne se det, Du ser! när dom kom tillbaka. De här, som han kom med, de kallar vi för kola med stöter, jag vet inte Varför. Det var en gammal finsk - ja. Så vi 'geck den här vägen för och se - och så, när han kom 'tebaka, kom in här i baken, då var milan färdig.

L: Då var det klart ja.

Carl: Mhm.

L: Var hade han lärt sig detta?

Carl: Va!

L: Var hade han lärt sig det hela?

Carl: Av Sin far, se! Ja.

L: Han läste inte i någon bok?

Carl: No no där var ingen bok, där var ingen recipe!

L: Hur många man var ni vid milan?

Carl: Well - far, han var ensam, Du ser. Just när han tände, Du vet, så brukte vi 'pojker 'va med see. Då brukte vi stanna hos 'en. Han hade en kolkoja, Du vet!

L: Vid sidan om?

Carl: Ja i skogen!

L: Ja.

Carl: Ja. Det här 'kunne vara en halv mil 'ifrån hemmet Du vet!

L: Så där stannade han under tolv dagar då tills det var färdigt?

Carl: Ja! Men sen fick vi, 'va 'te kalla riva ut kolen se. Vi gjorde en - vad vi kallar kettel hemma. Det vet Du inte vad det är!

L: En kettel?

Carl: Ja - en kettel vi kallar. Vi gjorde den 'utå stänger Du ser! och så fällde vi i baken, så vi lade stänger rätt across här, ser Du - se - och så hade vi dom standing up: ner, ner, 'öpp-och-ner, öpp-och-ner här. Så took vi kolena in i där, ser Du, så de 'feck kolhus - ser Du, se. Det var byggt provisoriskt - Du ser. Det var byggt provisoriskt; but det var där se.

L: Jaha.

Carl: And då starta vi, förstår Du. Vi took - Vi took en; vi kallar - vi kallar 'et för ett brott - se. Först tog vi hättan, vi kallar, den var 'utå pappen ser Du. Sen tog vi; ungefär så mycket som härifrån och ner se. Vi hade 'en hopp - Du ser - runt, to go, utom. Så då stack vi in en gran, den 'va väldigt 'go 'te och kola med see.

L: Det var det bästa trädslaget?

Carl: Ja, för 'öss som 'kola. Vi fick så mycket för hektolitern, ser Du.

L: Och vem sålde ni till?

Carl: Vi 'sälte till. Vi 'sälte till (?), but när vi kola för bolagena, då took vi ju 'et till järnvägen - se. And Du vet. And - sometimes. Ibland var det så varmt Du 'kunne ta 'å Dig kragen, Du ser, men det var bare och kola! Ja. Då Du fick ta ut allt det dära, 'öm Du 'feck för mycket som inte har kolat. 'Öm det var vått i botten och så, ser Du, så kanske Du inte fick allt kolat ända ner Du vet. Då fick Du turn it up side, runt, back, såhär, Du ser och sätta kolet på rad och då 'feck Du det också se.

L: Det blev en mindre mila då?

Carl: Ja ja. Ja Vi kalla den för en puke!

L: Puke?

Carl: Jahahaha! Ja det var det vi kalla puke!!

L: Så efter milor av 'res då och tolv dagars arbete där, hur många hektoliter färdig kol fick ni då?

Carl: Jag kommer inte ihåg nu för mycket. Du 'feck väl ungefär en 80 hektoliter.

L: 80 hektoliter.

Carl: Ja, jag tänker det, just about.

L: Var det en bra förtjänst?

Carl: Väl 'då var ju inget vidare högt 'betart. det var det inte.

L: Det var för mycket arbete?

Carl: Det var för mycket arbete Du vet för vad vi 'feck - Du vet - se.

L: Om Du jämför med när Du var yngre, föredrog Du skogsmilningen istället för att hugga i skogen eller att flotta?

Carl: Well det tänkte man ju aldrig mycket på.

L: Men detta var ett smutsigt arbete då?

Carl: Ja det var arbete Du vet. Du fick ta någonting och göra.

L: Det gick inte att tvätta sig på tolv dar?

Carl: Va?

L: Det var ingen mening att tvätta sig på tolv dagar för Du blev lika smutsig?

Carl: Nej, det var ingen idé. No! But - even - jag 'brukte gå. När vi gick i skolan,

L: Jaa.

Carl: jag 'brukte gå, när jag visste far var nära hemma - Du vet,

L: Då gick Du dit.

Carl: då gick jag dit om kvällen - Du ser. Så gick jag hem och gick till skolan på dan.

L: Så han sov där i kojans då?

Carl: Han sov i kojans - se. För han fick lov och 'va nära Du vet ifall det skulle bli brand - Du vet se. Det hände att elden bildades och så alltsammans brann 'öpp - Du vet. Och då 'feck vi inget Du vet se.

L: Klarade han sig ensam då?

Carl: O ja. Han klarade sig ensam på natten.

L: Så en man kunde sköta milan?

Carl: Å han hade mer än det. Han hade ibland så mycket som tolv milor.

L: Och klarade passningen själv?

Carl: Ja!

L: Men om det blev katastrofer?

Carl: Well. 'Di förste två dagarna 'feck 'di alltid lov och vara två tre man där ser Du.

L: Så den första tiden var värst?

Carl: Ja, när 'di tände dom - Du ser. För 'öm det var gaser in down, så 'di slog - ser Du.

L: Jaha. Vad gjorde ni då? Mer jord?

Carl: Kapa mer jord på - se.

L: Jaha.

Carl: Annars brann de 'öpp Du ser.

L: Var det mycket jord på utsidan så den blandade sig med kolen?

Carl: Det var kanske runt en -

L: Ett par tum?

Carl: Å det var mer än det.

L: Jaså mer än det!

Carl: Yeah. Vi hade, jag tänker ungefär; at least 6 tum, ungefär en 2 decimeter.

L: En jädra massa jord att skotta upp!

Carl: Yes!

L: Och så 3 meter högt!

Carl: Yeah! Sure! Så Du ser Du arbeta duktigt på den tiden, det ska jag säga Dig!

L: No unions.

Carl: No! No no no. Det var inte i där då. Men vi hade - hade union då för - för

L: skogsarbetare?

Carl: Skogsarbetarna.

L: Men inte för kolmilare.

Carl: No no, inte för kolmilarna. But; skogsarbetarna, 'di hade, se. 'Di satte prisarna - Du vet - på stockarna, hur mycket. Vi hade så mycket för en stock som var 8 tum och en som var 10 tum och en som var 12. Det var lite olika regler. Och pappersfibern, det var så mycket metern. För 'di tog, 'di tog allt ut - ser Du. Det var inget mer än just små kvistar kvar. För Du ser - vi took 'et ner till 6 centimeter. Det var pappersflis.

L: Så det var mycket skräpskog, med all björk och

Carl: No no.

L: Jaså bara gran och

Carl: Det var bara gran och furu. Ja. Gran och furu.

L: Kunde ni inte använda björk till kolmilning?

Carl: Oh yes. Vi använde allting där.

L: Det var mycket skräpskog?

Carl: Det var bara skräpskog.

L: Småkvistar.

Carl: Ja. Du ser. I Sverige, Du vet, det var på min tid and jag tror det är likadant nu, när en skog blev så gammal - ser Du - som jag säger en 25 år, då fick Du gallra ur 'et - ser Du. Du tog alla träd som var sjuka, alla träd som var för nära varandra Du vet och allt där. Vi took där. Det var vad 'di gjorde kolmilor av - ser Du. Så.

L: Så det gjorde inget om det var torvbottnar med in i milan?

Carl: No det gjorde inget - se. allting 'geck in se - i milerna. Jaha.

L: Du nämnde att Din pappa, han tänkte i mitten men det fanns dom som tänkte på sidorna.

Carl: Ja.

L: Vad var skillnaden på det?

Carl: Jag vet inte riktigt om det men jag tror 'di tyckte att 'di fyllde ut 'at bättre. Det 'geck fortare om Di kunde göra det.

L: Tända?

Carl: 'Tänna. Ja - 'tänna halvvägs ner.

L: Jaha.

Carl: Men far tänkte i mitten.

L: Jaså tolv milor kunde han verkligen ligga och passa.

Carl: O ja! Och han fick lov och styra 'öm varannan timme.

L: Så han sov nästan aldrig då?

Carl: No!

L: På tolv dar!

Carl: Ja! Men där förstår Du!

L: Ni bar mat till honom då?

Carl: Du kan 'tänke Dig 'te att; när han hade tolv milor, han tänkte bara en mila om dan! Så Du 'sir när han tänt den sista milan, då börjar 'di bryta 'di första.

L: Så han bodde ju där?

Carl: Han bodde där för ungefär en månad, nära på en månad.

L: Så ni bar dit mat och sådant då?

Carl: Å ja. Ja. En gång. Jag var bara 13 år. Då hade. Jag har en bror som heter Gustav. Han var nio år äldre än jag - see. And han hade tre miler, kola tre miler för en bonde!

L: Jaa.

Carl: Ja. And far hade två miler. Och vi hjälpte far och bröt ut hanses ved, tog hans miler Du vet, först, se. Sen 'geck vi 'te Gustav. Han, och så min bror Erhard; han var här också men han är död nu, han hjälpte Gustav och han var ju bara en elva år. För 'di fick lov och ha en pojk. När 'di toge isär it, då var värmen där - see, så det var eld här och där, 'feck Du ha vatten på - Du ser. Pojken var vattenpojk för honom Du ser. Vi took. Vi hade ett, vad Du kallar ett soll Du ser. Det är like en korg - Du ser. 'Döm är byggda Du vet den här vägen, så 'di är 'flate här, Du ser och så går de här, Du ser och så är det handles opp. Dom är stora, stora; så här Du ser. Och så är det som en harka Du vet. Ja. Kratta Du vet, med those 'pinner rätt opp, så där länge - så Du ser. Så vi 'geck 'te Gustaf förstår Du. Det var en söndag. Jag kommer ihåg 'et så väl see. Jag var en 13 år. Och vi 'geck 'te honom och det var ungefär en kilometer, eller två from där vi var först. Så gick vi 'te honom. Vi hade mat med oss också, Hedvig min syster kom med mat och så 'geck vi 'te honom och så. Då har han 'tage av hättan av ett brott när vi kom dit - se. Och då sa han. Han har inte sovit, så han sa: jag just fråga han.. Och Ed, min bror 'geck med också. Och vi skulle vakta på 'et först. Men vi 'kunne inte slå in 'et med en gång, förstår Du, för vi var rädda för the fire - för eld, ser Du. Så vi 'våkta ett par timmar och sen 'feck vi ta in 'et i den där ketteln vi gjorde se. And then. Sen så skulle vi gå och byta med honom och så 'skull han och pojken gå tillbaka Du vet och (

LS 0094

Carl: med 'pinner rätt up, så där långa så Du ser. Vi 'geck 'te Gustav, förstår Du. Det var en söndag. Jag kommer ihåg 'et så väl för jag var en 13 år Och vi 'geck till honom och det var 'la ungefär en kilometer, eller två, från var vi var först. Så gick vi då. Han behövde mat också. Hedvig, min syster, kom med mat och då 'geck vi 'te honom och då har han 'tage av hättan när vi kom dit - se. Och då sa han. Han har - Du vet - och riva ut en annan set - Du ser. Så den vägen skulle vi arbeta, ser Du. Och jag minns vi var så trötta, Ser Du. Vi var så 'trötte förstår Du, så det var! Och det var kall höstnatt. And Olle, han kröp ihop I de där 'korgerna and - and han har lätt 'te sova - ser Du. Och jag minns jag hade två bränder, förstår Du. Det var bitar så där 'länge och jag satte en i backen och en över - så, se, som ett kors - ser Du. Så satt jag på det, förstår Du, för om jag somna, så föll jag ner - ser Du. Så sömning var jag!

: Jaså det var alarmklockan.

: Ja. Jag glömmer aldrig det, den natten. Och det var 'älger som kom och såg oss. Jag minns det än, så länge jag lever, den ålder jag har. But det var just ett par 'timmer se. Vi hade 'klocker ser Du! Ja! Vi hade dem där i Sverige - ser Du!

: Jaha.

Ja. Klocka och 'tändsticker, som 'ho sa och då en kniv!

: Det var de viktigaste verktygen de hade.

Carl: De hade 'te och ha det - se.

: Men - blev det inte kallt då i kojorna när ni låg och sov?

Carl: No! Kojorna var varma Du ser. För Du hade en härd Du vet och 'di hade öppen fire - Du ser!

L: I kojan?

Carl: Ja! 'Di kokar mat där också!

: I en riskoja?

Carl: No no.

: Det var en riktig?

Carl: Vi byggde den 'utå virket ser Du!

Jaså det var ungefär som en log cabin då - alltså.

Carl: No - den var inte stor - ser Du! Vi 'kunne göra en på eftermiddan för att sova på natten!

Sätta 'öpp såhär ser Du. Så took vi granriset, så sköljde vi jord över 'et!

L: Jaså ni hade jord på den också?

Carl: O ja.

Så det blev tätt då?

Carl: Ja. Så hade vi: vid sidan, ena ändan, byggde vi en .. en plats var vi hade eld - Du ser; eldstad, som gick 'öpp. Ja! Och det var varmt och gott i kojans Du vet. Så hade vi. Vi hade alltid, så vi hade gjort en liten dörr, ser Du. Där var bara en som vi 'la in. Så för det 'meste hade vi en pinne som vi stack emellan, sådär, så det 'kunn 'komme ut, så det inte blev för varmt inne. Jaha. Vi levde i kojor.

: Jaha.

Carl: Så det - det var hur vi gjorde.

: Hur länge höll Din pappa på med detta arbete? För det var ett hårt arbete som väl tog på krafterna.

Carl: När jag gick hit var - vad kunde han 'va - 63 år - 62, 63?

Carl: När jag åkte hit ja.

L: Höll han fortfarande på med milningen då?

Carl: Ja, han gjorde det, hade milor då! Ja!

L: Det hade han gjort i hela sitt liv?

Carl: Ja. Alltså det var ju ingen konst; ser Du.

L: Så det var inget arbete för honom då på senare år, utan det kom rutinmässigt.

Carl: Jaa det

L: Men; det var fortfarande bekymmer?

Carl: Ja. Och - han arbetade. Han 'brukte. Han körde timmer - Du vet - på vintrarna. Ja, om han inte hade så han hade kol för sig själv, som han kunde sälja.

L: Han hade ett par nordsvenska hästar då som han körde med. Körde han med två eller med en?

Carl: Väl. För det 'meste körde han med en i skogen - Du vet.

L: När han lämna ut?

Carl: Ja. I skogen. But det var när han körde timmer, Du vet. Vi körde med en häst då också, but; ser Du, om Du 'skull köra timmer, så 'skull Du ha två hästar, för en häst 'tipper inte vägen åt 'en. Han går i 'samme steg som han alltid har gjort Du ser. Så - när vintern kom så köpte far en häst, så vi hade två hästar.

L: Det sparade på medarna ja?

Carl: Ja. Och så var det better Du vet för Du var två together och ihopa, som körde 'et.

L: Här över - Du har ju sett kort på alla dessa stora, hemska timmerlass de har, som tvåvåningshus.

Carl: Ja.

L: I Sverige förekom ju aldrig det?

Carl: No.

L: Varför gjorde de det över här? Vad är skillnaden tror Du?

Carl: I don't know.

L: Vad är det för nytta i att dirigera sådana stora, det tar tid att vräka upp dem.

Carl: Jag vet inte.

L: Vad är det för mening med 'et?

Carl: I don't know. Jag vet inte det. För att Du vet: 'di kör ju nu.

L: Jag menar nu med hästar alltså. Med bilar är det ju en annan sak; men jag menar: med hästar. Det var ju ingen som körde med sådana fruktansvärda lass som de gjorde här över.

Carl: No no. No. But dom hade - Du vet - 'di hade kälkar Du vet

L: Ja.

Carl: and de var nära backen. But när far hade. Vi körde, far och jag, 19 och 22. Då körde jag med far ett tag and vi hade up 'te 20 stockar!

L: Ett bra lass.

Carl: Ett bra lass det. But Du vet Du körde aldrig 'öpp, om Du 'kunne missa på 'någe vis, så höll Du. Så - hästen, Du vet, han var ju bara med, när Du fick et gone ser Du så var ju han den som ledde 'et Du vet.

L: Jaa.

Carl: Så vi körde upp för backen, för det 'meste.

L: Hade ni bromsar på kälken?

Carl: No. Om vi körde var det var för glatt, Du vet, fick vi ha, vad vi kallar en myrstack och kasta i.

L: Och där kastade ni i?

Carl: Ja. Kastade 'et i vägen Du ser.

L: Jaha Du.

Carl: Det föll rätt ner - se.

L: Det var myrstacken?

Carl: Myrstacken. Myrstacken var det 'bäste.

L: Hur länge höll Du på med detta arbete?

Carl: Well jag arbeta med det - ja! - så länge jag var hemma!

L: Du hade inget annat, i någon fabrik eller någonting?

Carl: Jag arbetade aldrig i en fabrik.

L: Men Du hade en väldig erfarenhet utav skog, och mossor, - och

Carl: Vål - i 19 och - 19 21 - då byggde vi en damm 've en sjö som hette Hasjön. Det var en älv där, som vi dämde opp där, för 'di hade ett litet electricverk 've en plats som Du kallar Boss. Det var nere vid Bossjön, det är inte långt ifrån Molkom, mellan Molkom och Lindfors hade 'di ett electricverk där - 1921 - 'di byggde.

L: Och det var Du med på?

Carl: Jag var med och byggde dammen. Jag var inte med och byggde electricverket, but vi byggde dammen.

L: De andra pojkarna; Du nämnde att en blev skogvaktare?

Carl: Ja.

L: Åkte dom ut till andra ställen allihop? Det var ingen som stannade kvar?

Carl: Gustav, min näst äldsta bror, han gifte sig. Han levde i en plats inte så långt hemma ifrån och han var - vad 'di kallar 'brandvaktare - Du ser. Han arbetade, men på samma gång så hade han fritt, han fick leva fritt där, Du ser. Han hade ett torp där. Fick leva fritt där, för han såg ut, så det inte var skogsbrand.

L: Bodde han bara där sommartid då?

Carl: No han levde där 'båd vinter och sommar. På vintern; han arbeta också - Du vet. Han hade en skog - and han levde där. Han levde där till kriget börja. Så när kriget börja så blev han uttagen, för han var reservbefäl i svenska armén under första kriget, så han var vid riksgränsen. Men han var gammal då. Då 19; 19 och 41, på våren, -41, som tyskarna gick in i Norge, då blev han mobiliserad ut se, 'di took ut 'en and han var där och han var ute under hela kriget. Var på riksgränsen. Han var sergeant i svenska armén.

L: Jaha.

Carl: And - när han kom tillbaka, så

L: Hade han värvat sig då - eller?

Carl: Va?

L: Hade han värvat sig?

Carl: No! But under det första kriget gick han (?)

L: Det var så han blev sergeant ja.

Carl: Ja. See, så han var sergeant. Under första kriget var han ute, ifrån 1915 till 19 och .. 19 var han ute mer eller mindre hela tiden.

L: Jaha. Så Du mönstrade också när Du blev 19 år?

Carl: No. No, jag var aldrig ut.

L: Inte det!

Carl: No Du behövde inte förrän 20 år se. Så jag kom hit innan dess. Så jag var aldrig i svenska armén.

L: Så Du fick skriva till Kungen då?

Carl: No. Jag behövde inte det.

L: Inte det heller?

Carl: No. Inte om Du inte har mönstrat in, behövde Du inte göra det.

L: Var det någon som tog över föräldragården?

Carl: Ja min yngsta bror. Han ägde den. Han äger hälften av 'et nu. Han 'sålte hälften till svenska 'guvernementet. 'Di har en skjutbana där.

L: Jaha.

Carl: Ja. 'Di köpte så mycket och svenska armén äger det, så han 'sålte (?) delen 'utå gården.

L: Var det mycket skog på gården?

Carl: Väl 'di hade ungefär en 400 tunnland.

L: Din pappa hade ärvt detta efter sin far eller?

Carl: Well - han ärvde det efter far, but han fick ju betala för 'di andre Du vet se. 'Di var - 'di var 'en två tre fyra, han hade två bröder och en syster.

L: Jaha. Han köpte ut dem därifrån.

Carl: 'Di var ju så många, Du vet. Min bror Georg, som lever i Brattfors, nu han äger 'et se.

L: Vid vilket tillfälle hörde Du talas om Amerika? Var det många som hade åkt till Amerika ifrån Brattfors?

Carl: Yeah! Det var så många, förstår Du, det var 1920!, 1921 till -23 och 24 25. Nästan alla som jag gick i skolan med gick hit!

L: Hur kom det upp detta? Hade varje familj släktingar i Amerika?

Carl: Jag hade tre. Det var min mors bröder. Morbror.

L: Morbröder.

Carl: Mhm.

L: Dom hade åkt tidigt.

Carl: Mhm. Min äldsta morbror, han kom hit 1888.

L: -88!

Carl: Mhm.

L: Vad hette han?

Carl: Han hette Anders. Anders Fredriksson.

L: Och han kom ifrån Brattfors?

Carl: Ja.

L: Och det var en morbror sa Du?

Carl: Mhm, han var min morbror.

L: Var han hemma och besökte er?

Carl: Han var hemma 19- - 19- - but; var ju före min tid - se. But så hade han en bror som 'hetta Karl - se.

L: Jaha.

Carl: And han. Andrew levde i Jamestown - se - but Karl levde i San Fransisco, hans broder Karl. Och så hade han en annan bror som 'hetta - som 'hetta. - Väl - när jag gick hit - en bror som 'hetta Viktor; - en morbror också.

L: Dom skrev i alla fall brev hem?

Carl: Ja. Och så hade jag en som hade vart här. Jag hade en morbror som har vart här som 'hetta Fritz. Han har 'vari här från 1901 till 1912, var han här, - and då kom han hem, men han gick aldrig tillbaka!

L: Jaså han stannade i Sverige?

Carl: Ja. Så. Så jag hade ju. Och så hade jag kusiner här Du ser. Jag hade; från min mors sida hade jag en kusin and - and på min fars sida hade jag en kusin här, när jag kom hit.

L: Så Du hade hela fältet öppet för Amerika så att säga?

Carl: Ja!

L: Skrev Du brev själv?

Carl: Så hade jag en syster som levde i Chicago, så det var! Hon, förstår Du! Du vet! 1922 så 'feck 'di en ny immigrationslag här i Amerika, att Du 'feck lov och. någon 'feck lov och skriva under på Dig, så Du ser. Du kunde inte gå direkt, just som 'di brukar göra förr i världen. Så min syster, hon 'feck

L: Garantera Dig.

Carl: Ja garantera att - att jag inte kom - You know - att jag 'kunn ta care - ta reda på mig själv, Du ser.

L: När åkte hon hit?

Carl: Hon gick hit ett år före det. Hon gick i -22.

L: Kommer Du ihåg att Du brevväxlade med någon utav dom här kusinerna eller med Din syster?

Carl: Inte så mycket. Med min syster, oh yeah, min syster - se!

L: Ni skrev?

Carl: Oh ja.

L: Skrev hon att det var bra i Amerika då?

Carl: Oh ja. Det var dåligt i Sverige 1922 Du vet och i -23.

L: Jaså det var dåligt?

Carl: Oh yes! Det var arbetslöshet hemma Du vet se! Det var för det som dom gick hit så mycket, Du ser.

L: Vad berodde det på att det var så pass stor arbetslöshet? Var det efter första världskriget då?

Carl: Det vart efter första världskriget se.

L: För priserna var ju väldigt höga efter kriget?

Carl: Ja, but då föll dom Du vet och det var dåliga tider i Sverige 1922 och -23.

L: Så Du kunde inte ens få arbete i skogen?

Carl: No! No det var inget arbete och få!

L: Inget som höggs då eller kapades eller?

Carl: No det var inte mycket. Det var lite; Du vet, men inte i den skalan som det 'bruker vara se. Så - and att ta hand om djuren - Du vet. Så. då bestämde jag jag skulle gå hit då på hösten

1923; but 'ho 'feck lov och garantera att jag 'kunna ta care of mig Du vet här, så jag inte kom på bråk.

L: På dålig fot.

Carl: No. No.

L: Var det någon mer av Dina kamrater som ville resa, när ni satt och resonerade?

Carl: O ja! Vi var tre hemma ifrån som 'geck på samma gång! See. Det var en som 'hetta .. Birger Larsson.

L: Jaa.

Carl: And han kom på samma plats som jag. Och så

L: Och den andre?

Carl: Den andra, han 'hetta Erik .. Karl Erik Eriksson. Erik Eriksson vi 'kalla honom se. Erik Eriksson. Och han gick till Chicago.

L: Jaha.

Carl: Han kom över på samma gång se. Så - det var en massa till.

L: Hade dom också släktingar i Amerika?

Carl: O ja! Ja! Se. Birger har en kusin som levde här se - in stan - and; Karl Erik - Erik Eriksson, han hade morbror och farbror i Chicago, - Du vet. -

L: De två; Birger Larsson och Erik Eriksson, kom de också ifrån stora familjer?

Carl: Ja. Erik: 'di var väl en tre fyra. Jag kommer inte ihåg så mycket, för han var lite längre ifrån, men jag kände honom - se. But Birger Larsson, Jösses, han vart hemmaifrån and han hade tre systrar och en bror - se.

L: Det var ingen utav er som hade rest någon annanstans; in till Karlstad eller Örebro, för att få arbete?

Carl: No. Vi hade ju vart runt, Du vet, men jag 'arbete aldrig - no.

L: Det var inte lönt att söka arbete någon annanstans?

Carl: No inte då, på den tiden. But Birger. Birger, han 'arbete som målare, men

L: I Sverige?

Carl: I Sverige ja. Han var lite äldre än jag, han vart ett par år äldre än jag se and Erik, hans far var skräddare i Molkom, jag kände honom. Jag vet inte riktigt vad han gjorde men jag tror han arbetade som skräddare också.

L: Hur gick det till då? Ni köpte alla tre biljetter, så ni kunde åka på samma båt?

Carl: Well - jag visste inte - förstår Du - att Erik skulle gå! but jag visste att Birger skulle gå. Så; vi fick biljetter Du vet. Jag var i Göteborg, för Du fick lov och gå - gå 'te

L: Konsulatet.

Carl: konsulatet i Göteborg! Harding dog. Harding dog, den dan! så det stängdes!

L: Konsulatet?

Carl: Konsulatet!, så jag fick ligga i Göteborg i två dar!! Ja. And Birger var med också.

L: Jaha. Det var för läkarundersökning och allting där då?

Carl: No. Det hade de inte, but Du vet, Du fick lov och ha - vad heter det - ett läkarintyg med Dig när Du kom.

L: Så Du hade redan gjort läkarundersökningen?

Carl: O ja.

L: I Karlstad eller i Brattfors?

Carl: No. I Filipstad.

L: Filipstad?

Carl: Ja. And - and Du hade till vaccinera, Du skulle iväg och vaccinera Dig.

L: Det var också avklarat när Du kom till Göteborg?

Carl: O ja.

L: Och Du hade varit hos prästen också?

Carl: O ja, Du vet: vi fick lov och ha

L: Vad sa han när Du kom dit och skulle ha Ditt flyttningsbetyg?

Carl: Väl han sa ju ingenting. Han skrev ut en sån där.

L: Han var van vid att göra det?

Carl: Å ja, varenda dag, sa han!

L: Så han sa det?

Carl: Ja! Jag kände honom. Lagerlöf. Det var Selma Lagerlöfs nephew!

L: Jaså, det var det!

Carl: Ja! Han var präst i Brattfors.

L: Han insåg att det var ingen idé att varna Dig?

Carl: No det var ingenting att säga nånting! Han bara skrev på 'et! Ja!

L: Så han var kyrkoherrde i?

Carl: I Brattfors.

L: I Brattfors.

Carl: Ja. But Du fick lov och gå där 'te konsulatet, så Du blev 'recorderad där - Du vet.

L: Så det var inga svårigheter då på konsulatet?

Carl: No no, det var ingenting.

L: Kunde de svenska på konsulatet?

Carl: O ja ja.

L: Konsuln också?

Carl: Yes. Han språka svenska till mig but han språka med amerikansk dialekt Du vet. Det var en svensk-amerikanare Du ser.

L: Jaså det var det?

Carl: O ja.

L: Du kommer inte ihåg vad han hette naturligtvis?

Carl: No jag kommer inte ihåg vad han hette.

L: Ja det är ju många år sen.

Carl: Ja det är 62 år sen.

L: Ja ja.

Carl: Så - but - Där var hela mitt liv i Sverige.

L: Åkte Du hem igen då?

Carl: No jag har aldrig vart hem.

L: Nej men jag menar

Carl: 'Ifrån Brattfors?

L: Ifrån Göteborg, efter läkarundersökningen?

Carl: Ja. O Ja.

L: Fick Du åka tillbaka hem då?

Carl: Jag fick gå tillbaka hem och

L: vänta några dagar.

Carl: Vänta då till båten gick se.

L: Och det var Kungsholm?

Carl: Kungsholm ja.

L: Var det på våren eller på hösten?

Carl: Det var på hösten.

L: På hösten. I september eller?

Carl: Ja. Mhm.

L: I september?

Carl: Mhm.

L: Så åkte Du då. Ni var ju tre pojkar ifrån Brattfors. Ni hade naturligtvis fästör som kom ner och vinkade?

Carl: No no no. no!

L: Inget kalas eller någonting?

Carl: No inget kalas. No no!

L: Inga fyllehippor heller?

Carl: No! Det var inget!

L: Det gick i tysthet?

Carl: Ja, vi 'geck i tysthet.

L: Det var ingen som varnade er någonting när ni skulle ge er iväg?

Carl: No.

L: Sa ni att ni skulle komma tillbaka?

Carl: Well. Du vet jag sa ju 'te föräldrarna att jag 'sa komma tillbaka så fort jag kan, but det blev ju aldrig av.

L: Så pappa och mamma, de var så vana att ett barn lämnade hemmet?

Carl: Du vet! Du

L: Det var nödvändigt?

Carl: Du var ute och arbetade, i annat fall!

L: De var vana vid det,

Carl: Du var ju inte hemma, så. De var ju vana vid att vi inte var hemma 'nå' mycket.

L: att ni kom och gick.

Carl: Ja! But

L: Lite anade de väl?

Carl: I nästa vår, i mars, kom Erhard hem; 'di kallar han, här.

L: Din andre bror?

Carl: Min bror som var yngre än jag. Han var bara 17 år när han kom hit.

L: Åhå!

Carl: Ja.

L: Så Din syster då?

Carl: Min syster, 'ho var äldre än jag.

L: Jaså.

Carl: Mhm.

L: Hon kom 1922.

Carl: -22. Hon blir 88 år i höst.

L: Och hon bor fortfarande i Chicago?

Carl: Ja. Hon lever i Chicago.

L: Ni kommer ner till Göteborg där då och mönstrar in på båten.

Carl: Ja.

L: Det är den första järnvägsresan. Ni hade ju varit tidigare en gång i Göteborg.

Carl: O, jag har vart i Göteborg förut Du ser.

L: Du hade varit det?

Carl: Jaa ja. Ja.

L: Och - då kom ni på båten där.

Carl: Ja.

L: Vad hade ni i tankarna när ni såg Vinga fyr, när ni lämnade Sverige?

Carl: När Du är ung - förstår Du - så är det ju inte mycket Du tänker på - Du vet. Men jag tänkte

L: Framtiden låg framför er.

Carl: Yeah.

L: Ni tänkte inte tillbaka?

Carl: No no, Du tänkte inte mycket tillbaka. But det var! Det var. - Jag har ju aldrig gått igenom, ifrån Göteborg och in på kajen där och ut, till Du kommer ut. Du kommer ut till havet, Du ser. Det var en nice plats, det var fint. Det var så mycket båtar Du vet, 'segelbåter och allt möjligt - Du vet - ut där, i hamnen i Göteborg, när vi gick ut. Ja. Och sen såg vi inte mycket annat än; - men vi såg en massa såna där tumlare ute i havet! Det var allt där! Och så blåste det ju lite ibland men det var inte farligt.

L: Var det en dålig resa?

Carl: No! Det var inte farligt.

L: Ni var nere och åt alla måltider?

Carl: Jag åt - alltid - but; jag mådde inte så bra första dan!! Jag mådde bra, förstår Du, 'te ungefär elva på kvällen, vi 'skull gå och lägga oss.

L: Då

Carl: Du ser då 'la det 'flata se. Då kände Du rullningen Du vet! Då var det inte så bra. But nästa morgon. Jag hade samma, vad vi kallar .. kammare där, vi levde ihop med two 'pojker, 'di var från Dalsland! 'Di var ifrån Dalsland, ja!

L: Jaså.

Carl: Mhm! Den ene hade vart här i tio år och han kom hem och han hade en bror med sig hit.

L: Vad hette han?

Carl: Jag kommer inte ihåg nu vad 'di 'hetta ser Du.

L: Så han åkte tillbaka då för andra gången?

Carl: Ja han gick tillbaka för andre gången då. Han hade en yngre bror med sig så Du ser. And där var en annan också. Han var ifrån, han var ifrån 'Munkförs i Värmland. Så vi var fyra bäddar Du ser, 'dubbelbädder, en 'övan, en nedre.

L: Så Du hade inte med Dig Birger Larsson och Erik Eriksson?

Carl: No no! Se det stod på biljetten, stod det: cabin numbers Du ser.

L: Jaha.

Carl: Och Du fick lov och gå var det 'stog - - se. Ja. Jag hade. Jag hade upper på ena sidan. Mhm.

L: Så han som hade varit där i tio år, han undrade väl: vad ska ni göra pojkar?

Carl: Å - han visste 'at - hur det var! - ser Du! Det var en nice pojk!

L: Vad sa han då?

Carl: Det var en nice karl. Han var ungefär, låt oss säga en ungefär 30 år gammal karl. Han var very nice - ja! Han hjälpte oss med saker! Han skrek: "öpp med er!" sa han och "ut på däck!" Ja! När vi kom till första, vi hade frukost där Du ser, så sa han "drick inte kaffe 'pojker" sa han. "No. Drick inte kaffe". But. Och han sa: "hårt 'brö och torrt, torr mat". Så vi gjorde det - och - nästa dag var jag bra!

L: Se där ja.

Carl: Jaa! På eftermiddan var vi bra alla tre av oss, gå runt där och titta.

L: Han rekommenderade inte en nubbe då till maten?

Carl: No no no. inte det.

L: Och inte sill heller?

Carl: No - inte.

L: Vad hade Du packat i väskan när Du skulle åka? Åkte Du lätt?

Carl: Well jag hade inte mer, ska jag 'säg Dig, jag hade inte mer i min väska än vad 'di har här när 'di går över natten! Jag hade - jag tror jag hade en tre fyra skjortor ser Du - ja - och ett par underkläder.

L: Så det var en liten väska då?

Carl: Well! det var en sån där vanlig! vanlig väska Du vet. så här, see.

L: Hade Du köpt den ny?

Carl: No. No jag köpte inte den väskan. Den fick jag 'utå Gustav, min äldsta bror hade henne se.

L: Hade Du köpt hatt och överrock för överresan?

Carl: Å ja, jag hade hatt och överrock, ja.

L: Ja och ett plommonstop eller?

Carl: No jag hade en vanlig filthatt.

L: En vanlig filthatt.

Carl: Ja.

L: Var inte plommonstoppen i modet då?

Carl: No 'döm var inte moderna rätt då!

L: Dom var inte moderna då?

Carl: Det blev lite senare. Det var mer modernt här runt 1930. Men vi! På den tiden!

L: Packade mamma ner någonting särskilt som Du skulle ha med Dig?

Carl: Nej, inget, no.

L: Hon sa ingenting?

Carl: Well - hon såg 'te att jag hade 'at med, Du ser.

L: Var ni kyrkliga i hemmet, så hon packade ner en psalmbok?

Carl: Inte så mycket no. No.

L: Nej, det var inte så.

Carl: Så jag hade inte det med. Jag hade en (?) då. Jag hade inte med. Det var inte mycket.

But Du ser Du hade inte mycket att ha i den, Du vet!

L: Nä nä.

Carl: Som lite strumpor Du vet och ett par neck ties Du vet - och så där - så Du ser.

L: Du hade ingen Amerikatrunk då?

Carl: No no no! Ja det var allt se. Ja.

L: Så efter ett tag då så blev Du bra ifrån sjösjukan, men Du sov bättre i kolmilan än på båten den första natten?

Carl: Oh yes. Yes! Yes!

L: Du längtade tillbaka till de stora skogarna?

Carl: No - inte så mycket då. No, sånt tänkte 'en ju aldrig på - Du vet. Det var ju mycket folk där.

L: Det hade Du lämnat bakom Dig.

Carl: Yes. Det var ju mycket 'pojker och flickor där Du vet - och vi språka Du vet. Vi hade roligt på båten!

L: Så båten var full med svenska emigranter?

Carl: Ja. Och finnar.

L: Finnar!

Carl: Yes! Vi var ungefär - what was it? 1300 emigranter på båten och 'utå det 500 var finnar!

L: Jaså.

Carl: Mhm. Men; dom 'geck. De flesta 'utå finnarna 'geck .. -

L: Var åkte dom till?

Carl: Dem gick i land i Halifax. 'Di gick till Kanada the most of them.

L: Jaså de följde inte med till New York?

Carl: No, yes men det var en del, som ju var med till New York, but 'di mesta av dom gick av i Halifax.

L: Talade en del av dem svenska?

Carl: O ja, många av dom språkar svenska ja.

L: Så dom var från svenskbygderna då.

Carl: Å ja. Det var. Det var 'båd flickor och pojkar, de var från Åland. Ja.

L: Han som kom från Dalsland, sa Du., som hade varit här i tio år,

Carl: Ja.

L: gav han, eller andra passagerare, goda råd och anvisningar på vad Du skulle göra när Du kom i land i Amerika?

Carl: Well, det var inte mycket. Well det inte mycket Du kan säga.

L: Du visste inte vad Du skulle fråga om heller precis?

Carl: No no, naturligtvis inte - Du vet. Han var ifrån Oakland, California, det var han bodde, that's were han och hans bror 'geck. Och den andre pojken, som var med i samma hytt där, han var ifrån - han var ifrån Munkfors och han gick till South Chicago. Jag såg honom i Chicago, after that, när jag levde i Chicago, såg jag han ofta.

L: Då kom Du in i New York-hamnen.

Carl: Ja.

L: Kommer Du ihåg vad Du tänkte när Du såg Frihetsgudinnan? Kände Du till den? Hade Du hört talas om den?

Carl: Oh yes! ja ja. Jag hade läst.

L: Hade Du läst om den i skolan?

Carl: När jag var åtta år gammal, så kom min onkel hem, ser Du, som hette Herman. Jag talade ju om för Dig att jag hade en annan onkel också - som hette Herman.

L: Var det på mammas sida?

Carl: På mors sida se.

L: Jaså det fanns ingen farbror här?

Carl: No no, bara morbröder. And han - han kom hem. Han hade en amerikansk historia, just som de har här i skolorna, men den var på svenska och den gav han mig, så Du ser. För jag läste allting som jag 'kunn få tag på.

L: Jaså Du var intresserad av att läsa!

Carl: O jag har läst i hela mitt liv. Jag har läst. Jag har läst 'tidningar sen jag var fem år gammal!

L: När började Du läsa?

Carl: Mina systrar och bröder förstår Du, dom läste och läste för skolan Du vet och jag lyssna till det där och jag blev lika god 'te och läsa som vad 'di var!

L: Pappa och mamma hade aldrig tid till att lära er att läsa?

Carl: No no. Those kids. Allt vi lärde var ifrån varandra, Du vet, oss 'pojker och flickor.

L: Så Du som var yngre då, Du tog

Carl: Ja! Jag lärde mig efter dom andra!

L: Du drog nytta av det.

Carl: Jag kunde läsa tidningen när jag var fem år gammal! Jag kommer ihåg. Du kanske aldrig har hört det! Det var ett krig vad 'di kallar för - för

L: Boerkriget?

Carl: No. No no no det var ju före det, but det här var .. italienarna took - var det Libya? No.

L: Etiopien? Men det var ju senare det.

Carl: No no no.

L: Det var senare.

Carl: Det här var, provinsen Du vet - sometimes - ibland så glömmer jag 'å' namn, ser Du. But; det var: Turkiet ägde 'et och Italien took det.

L: Var det en strid det stod i de svenska tidningarna om?

Carl: Ja och det var 1909. Och jag kommer ihåg. Jag kan 'si 'di där bilderna, jag kan 'si vad jag läste då, 'te dag. Jag kommer ihåg 'et så väl ser Du. Sen kom Balkanskriget Du vet och det - det var ju. Jag minns. Jag läste om allt möjligt.

L: Så Du följde?

Carl: Ja. Jag följde med - så Du ser.

L: Vad fick Du för uppfattning om det då?

Carl: Well - Du vet när Du

L: Var det äventyr med?

Carl: Äventyriskt - ifrån början - Du vet - när 'en är ung - Du vet se. Och jag läste om alla möjliga historier.

L: Så Du hade läst den där boken om Amerika då, som Din farbror, eller: morbror, gav Dig?

Carl: Yes. Ja morbror. Jag hade läst den flera gånger Du ser! Så jag kunde han utan, näst intill!

L: Så Du visste precis vad Frihetsgudinnan var?

Carl: Jag visste just about vad det var. Jag hade inga - inga drömmar 'öm nåt storheter, or anything sådär, för det 'vesste jag, att Du 'feck arbeta där om Du skulle göra 'nönting.

L: Du hade fått förståelse för det?

Carl: Jag förstod det, för det var inget äventyr i det fallet - Du ser. Jag visste att jag 'feck lov och ha mej en job, jag fick lov och ta care, ta reda på mej själv, som med allt där. Så jag visste det.

L: Så Frihetsgudinnan, hon var? ..

Carl: Well jag visste. Jag såg 'na. Jag har läst om 'na. Yes.

L: Du hade ingen särskild känsla i kroppen?

Carl: No. No. No.

L: Gick ni in till Ellis Island?

Carl: Ja. Vi gick in i Ellis Island.

L: Hur gick det till?

Carl: Well det var ju inte mycket till det.

L: Inte det?

Carl: No, det var ingenting till det. Du hade Dina papper Du ser, Du hade Dina papper och 'di

L: Kommer Du ihåg att de satte en lapp på Dig?

Carl: Ja, 'di sätter nummer på Dig.

L: Ett nummer bara?

Carl: Ja! Ja!

L: Inga bokstäver?

Carl: No, just ett nummer. Och så 'geck Du ut - 'geck igenom såhär och 'geck förbi en doktor och han tittade på naglarna och han tittade i ögonen - och det var allt.

L: Jaså han tittade på händerna?

Carl: Ja han titta på händerna.

L: Det fick inte fattas nånting?

Carl: "Håll ut händerna. Håll ut händerna" sa han. Jag gjorde det. Den som var före mig gjorde det och jag gjorde 'et likadant! Du vet!

L: Fick Du lämna upp 25 dollar och visa att Du hade pengar för att komma iland?

Carl: Ja vi fick 'lov och ha .. vi måste ha 30 kronor. 30 kronor.

L: 30 kronor!

Carl: Mhm.

L: I svenska pengar?

Carl: I svenska pengar ja.

L: Och dem visade Du bara?

Carl: Ja.

L: De behöll dem inte?

Carl: No. Nä. No. But Du vet: på Ellis Island nästan alla var unga 'pojker och 'flecker.

L: Jaså det var mycket ungt folk?

Carl: Bara ungt folk, vad jag kunde 'si. Det var inte en tiondel - Du vet - som var över 25 år!

L: Utav de immigranter som kom, menar Du?

Carl: Ja 'alle immigranter som var där - Du vet. Det var italienare och det var polacker och allt möjligt där, ser Du, som kom in på samma gång Du vet se.

L: Hur var de övriga klädda i jämförelse med er svenskar?

Carl: Well det var inte mycket skillnad Du ser!

L: Inte det?

Carl: No. Det enda thing som jag såg: italienarna, italienska 'pojker hade mycket byxor och rockar 'utå .. 'utå .. kallar det för grönt .. vad 'di kallar det här now. ..

L: Sammet?

Carl: Ja, something like that ja.

L: Grönaktig!

Carl: Ja, 'grönåktigt ja. Det hade - en massa av dom hade det.

L: Hade de hatt på huvudet?

Carl: Ja dom hade hatt också. Ja.

L: Hade alla manspersoner hatt?

Carl: Ja nästan alla.

L: Det var ingen som gick barhuvad?

Carl: No. No.

L: Så flickorna, hade de hatt?

Carl: Dom hade hattar också, för det mesta.

L: Ingen i bara håret eller?

Carl: No, för det mesta hade dom hatt.

L: Hade de mycket att bära när de kom iland?

Carl: Dom hade väskor.

L: Var det mycket barn med?

Carl: En del, inte så många. Det var. Jag tänker på båten, hur dom kom över, så det var ungefär en tre fyra fruntimmer som hade barn - se - men annars så var det. De mesta av oss var, jag vill säga, 17 till 20 år, de mesta.

L: Var ni där tillräckligt länge för att äta ett mål mat?

Carl: Va? No.

L: Ni åt ingenting?

Carl: No. 'Di hade mat på båten och sen så hade vi inte mat förrän vi kom. När vi 'geck ur båten då, kom in tillbaka vid kajen där, så hade - den här Birger Larsson - han hade en släkting som levde i New York - se. And han kom ner och took - tog emot oss där se. Så - annars fick Du lov och köpa biljett till och gå var Du skulle gå ut men han sa: "Det tar jag reda på" se. Så vi gick 'öpp till en, det var Birgers, ja, det var Birgers kusin, han var född här. And hans mor och de levde i Bronx, New York, så vi - vi took en elevator train där Du vet 'öpp till Bronx. Så vi hade middag där.

L: Så Du var inte längre kvar på Ellis Island då?

Carl: No no. Vi var inte där, det var inte mer än - å - kanske en timma.

L: En timma.

Carl: Mhm. Sen 'geck vi direkt up 'te - vi var där en tre fyra timmar - up i Bronx. Sen så took han. Han hade en car, så han körde ner mej till Central Station.

L: Jaså.

Carl: Så vi took. But; då kom vi på fel tåg ser Du, för nästan alla immigranterna så gick 'di Erie järnväg se.

L: Till Jamestown?

Carl: Till Jamestown ser Du.

L: Och Birger och Erik, skulle de också med till Jamestown?

Carl: No Birger skulle med till Jamestown.

L: Birger?

Carl: But Karl-Erik gick till Chicago. Så. Så när vi kom hit Du ser, Birger och jag, istället för 'te komma 'te station, ser Du, så kom vi up på (?) street! Mitt emot var gamla post office'n var - där var - Du vet var (?) Store är?

L: Ja ja just det, the Wiking Temple?

Carl: No på andra sidan 3:e gatan där.

L: Jaså där!

Carl: Där hade dom en - en

L: En järnvägsstation!

Carl: Ja en station. Vi kom in ifrån Westfield, på elektriska tåget från Westfield.

L: Jaha. Så det var inte den stora stationen där?

Carl: No, utan vi var inte var vi skulle 'var, så Du ser!

L: It makes a lot of differens.

Carl: Jaha! We sent a telegram You know!

L: Från stationen?

Carl: No från New York, till Birgers kusin, att vi skulle komma in vid den tiden ser Du. But där var 'di och väntade Du vet, 'di var nere vid station, ser Du - and där kom vi, när vi kom 'öpp, där var en liten station där. Jag sa 'te Birger: "Det här är inte rätt. De måste ha en större station. Dom måste ha en järnväg in här"! För vi kom på 'en elektriskt tåg in Du vet, ser Du.

L: Ja.

Carl: Så. Ja vi visste inte riktigt vad till göra, men; då - vi stod där, Du ser! Så var det två fruntimmer som kom, ser Du and 'di var - oh - i en 30- 40-årsåldern. Så 'di frågar 'öss om vi väntar på någon.

L: På svenska då?

Carl: Ja, den ene språkar svenska 'te oss. "Vem väntar ni på"? sa 'di. "Ja ni kommer från Sverige". But Du ser vi hade ryggsäck på axlarna Du ser, så det var ju .. såna här ..

L: Stämplade på från båten.

Carl: Ja! Stämplade på, Du vet. Så 'di såg - Du vet - att vi svenskar.Så. "Ja"! Vi sa: "Vi väntar på någon som 'skull komma". But; då sa hon 'te oss: "Vet ni var ni ska gå? Har ni nån adress här"? "Ja", Birger sa, 'te 'na, "jag har en adress". Och det var på Euclid avenue.

L: Och det är uppe i Lake vue-området?

Carl: Ja, up-e på nordsidan.

L: Ja.

Carl: Ja. Så, hon sa: "Kom! Kom"! Så; hon gick över och gav oss en taxi. Hon took us och satte oss i en taxi - and - hon even betala taxin! Så hon took us up dit - see! And där var vi när Den - Birgers, - hes name - han 'hetta Gordon Kristofferson.

L: Så han var nere och väntade på den andra stationen?

Carl: Ja, han var på station och vänta på oss. Men då kom han hem, Du ser och då 'börja vi, ja vi cleana up, vi took ett bad, Birger och jag, Du vet han har väntat där nere, så Du ser. Så kom

han. Så sa han. Vi var väl i badrummet då. Så hörde vi när han kom in. Han sa: "Jag kan inte -
. 'Di har inte 'kommi in" sa han och då sa hon: "'di är redan här"! Ja.

L: Så ni kom in bakvägen, så att säga!

Carl: Ja, vi kom från.

L: Du sa att ni blev bjudna på middag i New York.

Carl: Ja.

L: Var det någon särskild maträtt som Du inte hade ätit förut där?

Carl: No no, 'dä' var inte

L: Det var en svensk familj ja.

Carl: Ja vi hade beef.

L: Ja.

Carl: Ja. Yes.

L: Men det var en del mat som Du tidigare inte hade stött på i Sverige?

Carl: Well - inte så mycket! Det enda som var, så var det tomatoes.

L: Det hade Du inte sett i Sverige?

Carl: No. No jag hade aldrig sett det i Sverige.

L: Nähä. Här hade de ju mycket sallader och färska grönsaker; okokta.

Carl: Ja det var. Ja de hade här - se.

L: Ja. Blev Du van vid det fort?

Carl: O ja! Jag tyckte om det!

L: Jaha.

Carl: Ja. Jag tycker om det! Så levde jag på.

L: Så det var Birgers bekanta då ni kom till?

Carl: Ja.

L: Så Du stannade över natt där?

Carl: No. Jag hade min uncle då: Andrew Fredrikson. Han var med också se, han vart med vid station se. Du vet han var 56 år gammal då se, så han kom då. Då sa han att: "jag har en plats för Dig var Du kan leva" sa han se, "Du kan bo se". Så; Det var på Westcoast street, 114 Westcoast street, det var en familj där ser Du, så då boardade jag där.

L: Så Du hade ett eget rum då?

Carl: Ja, jag 'boarda där - se.

L: Så Du åt där och fick tvätten gjord och allting?

Carl: Ja.

L: Hur mycket fick Du betala för det?

Carl: Va? 8 dollar i vecka.

L: Var det det gängse priset för att 'boarda för en person: mellan 5 och 8 dollar?

Carl: ja. No well det kom alldeles an på vad 'di gjorde för Dig Du ser. But - det var 8 dollar - hon gjorde vasken också, så hon vaska.

L: Jaha.

Carl: Ja.

L: Så Du levde som på ett hotell då!

Carl: Ja. Ja det var ju bra där.

L: Var Du ensam där då?

Carl: Ja jag var ensam där - and - men då - före jul hade jag en kusin som kom, som hette Eskil Peterson.

L: Jaha.

Carl: And han. Då 'flytta jag ihop med honom och vi 'flytta 'te ett boardinghus på Phillip street.

L: Det var flera som bodde där?

Carl: Å ja, vi var tio stycken bordade där.

L: Det var en riktig business då?

Carl: Ja.

L: Det var inte hos någon familj då?

Carl: Jo det var ett fruntimmer som skötte det.

L: Som skötte om det!

Carl: Ja.

L: så många!

Carl: Ja. Vi var tio stycken. Hon hade en flicka, ser Du, som var; 'ho var väl en 19, 18 19 år.

L: Jaha.

Carl: Så - 'di levde på det, Du ser! 'Di

L: Var det i regel fruntimmer som hade misst sin make eller någonting? Änkor?

Carl: Ja ja, hon änka.

L: Jaha.

Carl: And där betala vi 8 dollar också, but hon gjorde inte vasken, hon tvätta inte för oss - ser Du - se. Så vi fick sända det in 'te .. 'te en tvättförening.

L: Hur mycket fick Du betala för det rummet?

Carl: När vi levde där. Vi betala 8 dollar där också.

L: Låg ni flera i ett rum då?

Carl: Vi var två.

L: Två i varje rum.

Carl: Mhm. Eskil och jag levde, bodde där se.

L: Hur gick det till när Du sökte arbete? Vem hjälpte Dig med det nästa dag när Du vaknade?

Carl: Well Andrew gick med mig, - gå ut och se. Han gick med mig.

L: Jaha.

Carl: Och jag 'feck jobb rätt 'å'.

L: Så då gick ni ner i fabriksdistrikten?

Carl: Fabriken ja. Ja.

L: Och vilken fabrik blev det?

Carl: Det förste 'jobben jag fick så fick jag, det var en plats som hette Atlas Furniture, but det är gånget nu.

L: Jaha.

Carl: Det var det första jobbet. Och där stanna jag. Jag tyckte inte om det jobbet så Du ser. Det var inget vidare. Det var inget och lära sig. Det var inget - Du ser, - så jag var där bara ungefär sex sju vecker.

L: Så Du slutade helt enkelt då?

Carl: Ja. Jag slutar där och 'geck till en annan plats.

L: Sa Du till dem att Du skulle sluta eller?

Carl: Well jag fann ju ut att jag kunde få 'en jobb först - så Du ser!

L: Så Du hade lärt Dig det att det var noga med att göra allting som man skulle göra?

Carl: Oh yes! O ja!

L: Hade Din morbror lärt Dig en del sådana där tricks eller att man skulle vara försiktig?

Carl: Nej. Jag kände till det 'ifrå Sverige Du ser!

L: Så det hade inte förändrat sig utefter avståndet?

Carl: När det kom till arbetsrörelsen så var det inte mycket skillnad ska jag säga Dig.

L: Det var inte det?

Carl: No! Du fick lov och se så Du hade en plats, för Du var depending of it Du vet.

L: Du tackade inte för arbetsförtjänsten innan Du hade den i näven?

Carl: No no. No!!

L: Var det lätt då 1923 att få arbete?

Carl: Å ja. Det var rätt lätt och få ett arbete här.

L: men Det var många som kom in?

Carl: Oh yeah, det var så mycket 'svenskpojker ner på stan så, det var alldeles fullt ser Du. Yeah! 'Di 'fleste här i Jamestown var ifrån - 'etter var 'di ifrån Småland, Dalarna eller Värmland - se.

L: Jaså dom kom därifrån?

Carl: Mesta av pojkarna var ifrån där.

L: Du fick många nyheter ifrån Värmland bland annat då?

Carl: Å ja, but det var inte så många 'värmlänningar som det var 'smälänningar Du vet.

L: Ja, jag förstår de var övervägande.

Carl: Ja. Ja. Det var en hel del dalmasar också.

L: Jaha.

Carl: Så 'etter det fick jag 'en jobb på Union Furniture.

L: Union National?

Carl: Ja.

L: Så Du stannade inte mera än några veckor på det första stället?

Carl: Ja, det var allt.

L: Var det svenskägt också?

Carl: O ja! Det var 'svensker som 'arbete där but jag tror inte det var en svensk förman.

L: Vad gjorde de för någonting? Möbler?

Carl: Möbler. Ja. Ja.

L: Hur länge stannade Du där?

Carl: Där 'stanne jag, nästa platsen så 'stanne jag - well - det var runt ett och ett halvt år.

L: Var det så pass länge!

Carl: Mhm.

L: No union?

Carl: No. No union. No.

L: Det hade varit dåligt med arbeten i Sverige. Var det någon av dem som kom hit över som hade idéer om att organisera sig? socialister med andra ord?

Carl: Well - det var det nog Du ser - en hel del - se.

L: Det var det?

Carl: Å ja då. But Du ser; 'di allesamman så var 'di ju så - så var 'di så beroende 'utå arbetet Du vet.

L: För att hålla sig vid liv.

Carl: Ja för 'te hålla sig till liv Du vet see, så de fick överse de tankarna, så Du ser. And; det var inget av det som kom opp, inte depressionen.

L: När det blev riktigt dåligt?

Carl: Mhm.

L: Så under hela 20-talet

Carl: Hela 20-talet var inget .. ingen organisation i factory .. i fabrikerna.

L: Nähä.

Carl: De enda föreningar som 'di hade var inom byggnadsindustrin.

L: Snickare?

Carl: Ja och 'kolminarna.

L: Dom var organiserade?

Carl: De var organiserade. Och så järnvägspersonalen. Det var de enda som var organiserade in Amerika före depressionen. Alla arbetare: even i Detroit och South Chicago, the steel mills och alltihop var ingen organisation.

L: Fabriksägarna, de drog fördel då utav billig arbetskraft som kom över.

Carl: Naturligtvis dom gjorde!

L: Som strömmade in.

Carl: Ja.

L: Och de kunde säga upp folk hur som helst?

Carl: Ja.

L: Förekom det att de sa till folk att sluta för att ta in andra? To fire them?

Carl: Well det var ju inte så farligt, Du vet, för det var plenty - 'di hade så mycket arbete här ser Du, så alla hade arbete ser Du!

L: De hade det?

Carl: Ja.

L: Varför började Du inte som snickare i Jamestown?

Carl: No - Du ser - inte då. No. Jag var så ung, Du ser, så jag 'geck, jag 'geck 'te Chicago 1925 and då fick jag arbete där Du ser och då 'arbeta jag där som deliver - vad 'di kallar det.

L: Ja ja.

Carl: Ja.

L: Hand carrier?

Carl: Hantlangare, så Du ser. Och jag 'arbeta med det för .. ett år.

L: Hur fick Du det jobbet och kom dit ut?

Carl: Jag gick ut till min syster där se.

L: Men innan dess hade Du varit på Union National?

Carl: Ja.

L: Hur länge var Du där, under ett år?

Carl: Jag var där i över ett år.

L: Jaha.

Carl: Jag var där i - ja.

L: Vad gjorde Du där - någon speciell?

Carl: Oh Där. Där gjorde jag. Jag gjorde .. bord, 'te sätta ihop bord.

L: Å Du satte ihopa dom? och limmade och?

Carl: No. Allting kom Du ser färdigt but jag sätter på 'di här benen och det 'däre.

L: Jaså det var Ditt arbete?

Carl: Ja. Jag gjorde. Där 'di kom Du ser, så det var ju dining room table. En del hade som de här Du vet och en del hade - hade som kom ner här, Du vet. En del var fyrkantiga, en del var runda Du vet - se. Och fick vi sätta på 'di här ..

L: Beslagena?

Carl: Ja. Allt där som är under.

L: Hur många arbetade där då på Union National?

Carl: Oh I think en 250 man var det nog.

L: Jaså - och det var mest svenskar?

Carl: Mhm. Mesta svenskar.

L: Mest svenskar.

Carl: Ja nästan alla.

L: Var det full fart då i fabriken eller?

Carl: Ja! Vi 'arbeta.

L: De drev hårt?

Carl: Va.

L: Drev dom hårt med arbetskraften?

Carl: No 'dä inte så farligt!

L: De var noga med kvalitén?

Carl: Ja. Det var inte så farligt. Dom körde ju lite, men det var inte farligt.

L: Nähä.

Carl: No. För vi 'arbeta. Vi 'arbeta 9 timmar om dan och .. 5 ½ timme. 9 timmar och 5 timmar ja. 9 timmar om dan för fem dagar och 5 timmar på lördag. Så vi jobba 50 timmar i 'vecka.

L: Jaha. Det var ingen sjukersättning eller någonting om ni blev sjuka?

Carl: No.

L: Inga försäkringar?

Carl: No.

L: Och ingen semester?

Carl: No.

L: Där kom Du naturligtvis i kontakt med svenskar.

Carl: O ja! Du ser; Ägarna var 'svensker!

L: Ja, - Nord - ja.

Carl: O ja.

L: Hur var kompanjonskapet? Var det gemytligt på arbetsplatsen, ni satt och pratade när ni åt lunch, många i en hög?

Carl: Oh yeah. O ja.

L: För ni hade med er lunchboxen?

Carl: Ja ja. Ja. Och - vi kom bra överens Du vet!

L: Jaha.

Carl: 'Pojkerna - yeah.

L: Men då efter ett och ett halvt år så? -

Carl: Ja då 'geck jag 'te Chicago ser Du.

L: Du hade skrivit till systemn då?

Carl: Å ja, visst det.

L: Ville hon att Du skulle komma dit?

Carl: Not directly no. Men Du ser - jag hade en kusin, som levde här också då se - Se. And han 'geck till Chicago 1924, på hösten, se.

L: Åkte han bil dit ut då?

Carl: No no.

L: Han tog tåget?

Carl: Tåget. And - han. - Jag skrev 'te honom ser Du - and - hans bror skrev 'te honom också ser Du. Och han hade ju då 'buri ut och han tyckte det var bra Chicago, bra stad, han fick 'betart under arbetet; fick Du 'betart. Så jag tänkte; jag skall gå ut och 'si hur det är. Så jag gick u dit then - se. Jag fick arbete med en gång. Yes. Så arbeta jag. But då, strax före julen, då 'geck jag tillbaka hit för ett tag. Jag just gick in där. Jag tänkte väl inte och stanna, så jag tänkte: jag ska gå in till Jamestown över julen. Så jag var här då för en tre veckor eller så, sen gick jag tillbaka till Chicago. För Du vet då var det låg .. säsongen

L: Över jul och nyår.

Carl: Ja runt julen ja.

L: När Du jämförde med Chicago då, med löner och arbetsförhållanden, Du hade ingen tanke på att stanna kvar i Jamestown då?

Carl: No. No.

L: Det var motbjudande?

Carl: no det var inte det så mycket Du ser men det var bättre 'betart i Chicago Du vet. Mycket bättre 'betart.

L: Jaha. Så när Du pratade med Dina bekanta då när Du kom tillbaka, vad sade Du då?

Carl: Well - jag sa som det var! Då får Du arbeta. Det var hårdare arbete.

L: I chicago? Ett hårdare tempo?

Carl: Det hårdare tempo. Ja. Det var. Det det var. Så att Du arbetade allt Du kunde på den tiden.

L: Så förmännen, dom sa det att: Stick around!

Carl: Å. Ja. Fire all day!! Ja!

L: Här var ju tusentals svenska immigranter som var i arbete överallt.

Carl: Ja. Ja.

L: Gick Du med i Vikingarna, eller the Wikings, som det heter?

Carl: Ja.

L: Du gick med där?

Carl: Ja.

L: Och där träffades ni naturligtvis på kvällar och på danser.

Carl: Ja och så danser, Du vet.

L: Ja. Pratade ni aldrig om att det måste vara bättre någon annanstans?

Carl: O ja, ja! Och det det!

L: Att de skulle ge sig iväg till Chicago till exempel, som Du gjorde där.

Carl: Ja.

L: Du var en utav de få som stack iväg?

Carl: No det var många som 'geck, ser Du.

L: Det var många som gick!

Carl: Yeah. Från början, ifrån de 'förste 'veckera jag var här och blev bekant med 'pojker och då suddenly försvann 'di, ser Du!

L: Carl Carlson sa att det var bra där!

Carl: Ja. De took av för Detroit, Du vet, en massa 'pojker som jag kände som gick till Detroit Du ser.

L: Jaså Detroit?

Carl: Detroit Du ser ja.

L: Var det till bilindustrin då?

Carl: Bilindustrin ja. Ford; Du vet - se.

L: Betalade de bättre?

Carl: O ja, de betala bättre - så Du ser. And - and - en massa gick till Chicago. Chicago och Detroit was the main, det var det. Det var en del som gick till Cleveland också. Cleveland var en bra stad på den tiden Du vet. But! Det konstigt! Så nära som Buffalo var Du vet. Det var nästan ingen som jag kände som gick till Buffalo!

L: Vad berodde det på?

Carl: I don't know! But - det var ingen - ser Du! Bara ett par 'pojker som jag kände som gick till Buffalo.

L: Men det var ju också en stor stad?

Carl: Yeah certainly. Och de betalade lika bra som 'di gjorde i Cleveland och Detroit!

L: Men dom ville inte dit?

Carl: No! Det! Jag har tänkt på det många gånger, varför gick 'di inte till Buffalo? No! Det var en som hette Bergström som gick till Buffalo. Jag kände en pojk som hette Berg.. Han hette Bergström. And - det var en annan också: Melkerson. Oskar Melkerson. Han gick till - han gick till Buffalo. Det är de enda två som jag vet som gick till Buffalo!

L: Jaha.

Carl: But; Chicago! När jag kom 'te Chicago så jag kände en massa 'pojker där! på nordsidan!

L: Så Du kom till nordsidan?

Carl: Ja.

L: Lakeview-området?

Carl: The lakeview ja.

L: Du fortsatte att vara medlem i the Wikings?

Carl: Jaa. Jag gick 'te Engelbrekts lodge i Chicago då först. Så skulle min syster gifta sig då and då levde dom intill (?) in (?), ett distrikt som (?) 'di levde, så jag stannade där - well - det var nära på ett år jag stanna hos dom och sen flytta jag ner till Lakeview.

L: Gick Du med i till exempel Messiaskyrkan då?

Carl: Nej nej. Jag gick inte med i någon kyrka på den tiden.

L: Inte det?

Carl: No. But vi 'brukte gå där ibland!

L: Du nämnde att Du hade en väldig läslust. Gick Du till Kafé Idrott?

Carl: Å, ja. Å ja! Jag var där mycket.

L: Hur var deras bibliotek?

Carl: Du kunde låna böcker där och

L: Fick Du låna med Dig dem hem?

Carl: Ja, där också.

L: (? Utelämnat)?

Carl: Dalkullan.

L: Ja affären där ja.

Carl: Ja affären. Där 'brukte jag låna många böcker där.

L: Det var Löfström?

Carl: Mhm.

L: Dalkullan, dom sålde ju så fruktansvärt mycket snus, sa dom. Använde pojkarna mycket snus på den tiden?

Carl: Nej, inte så mycket.

L: Det var den äldre generationen?

Carl: Men - Du vet: i fabrikerna begagnade 'di 'et, för 'di fick inte röka där.

L: Så Du använde inte snus?

Carl: No. Jag aldrig använt 'at.

L: Rökte Du?

Carl: Yeah jag rökte.

L: Cigarrett eller pipa?

Carl: Cigarretter. Pipa också.

L: Så på Dalkullan, där kunde ni köpa det hela ifrån Sverige?

Carl: Ja.

L: Svenska tidningar också?

Carl: O ja, gott om svenska tidningar där. But - jag minns - 'di hade böcker, jag used to låna böcker. För den där, det var en som hette Johanson som var där. Han var bror Du vet 'te Ivar Johanson, den där 'brottarn.

L: Brottaren!

Carl: Ja!

L: Från Norrköping?

Carl: Ja! Från Norrköping. Hans bror. Ja. Han var - well - kanske ett par år äldre än jag, tänker jag.

L: Så han var bodbiträde där på Dalkullan?

Carl: Ja. Ja. Han 'arbete på Dalkullan. Var en nice pojk.

L: Se där ja. Var han brottare också?

Carl: Ja, han har vart brottare också. Han brottades

L: I Chicago?

Carl: Ja han brottas i Chicago. Amatöriskt där också.

L: Jaha.

Carl: Ja. Han 'brukte, han betala till svensk-amerika.

L: Och starka - vad var det han hette? Det var en som hette Nelson också.

Carl: Ja (?) Nelson. Ja han hade en. Han hade en - en affär där, Du vet, 'sålte alla möjliga sport

L: På Clark street?

Carl: Ja. på Clark street ja.

L: Jaså, han hade en sportaffär!

Carl: Mhm! Ja.

L: Det var han som ryckte sönder telefonkataloger och böjde hästskor?

Carl: Ja. Ja.

L: Träffade Du honom också?

Carl: Oh yes. Jag kände honom yes.

L: Ja han dog för inte så länge sen nere i Florida?

Carl: Ja, han dog.

L: Han var stark?

Carl: Oh yes. Han var stor också ska jag säga Dig, var en stor karl.

L: Jaså. Så det var inget och leka med.

Carl: No.

L: Var dom storväxta utav sig på den tiden? Du var ju stor och kraftig.

Carl: Well jag var ju inte så stor Du ser. Det var ju 'andre som

L: Jaa, men Du är ju reslig nu, så Du kan ju inte ha varit liten.

Carl: I was just about the average You know. Men jag hade en bror ska jag säga Dig som var stark!

L: Jaså.

Carl: Han kunde vända väskor såhär också. Han var så stark i munnen så han took en dollar och satte den in mellan tänderna och bröt ner den; så där. Yes. Det gjorde han.

L: Var det han Carl eller?

Carl: Ed.

L: Ed?

Carl: Erhard hette han, men vi kalla han för Ed här.

L: Bodde han i Chicago?

Carl: No här.

L: I Jamestown!

Carl: Yes.

L: Kunde han tugga en silverdollar i mun!

Carl: Mhm. Och han kunde ta ett telefon book, but I couldn't do that. Det är så trist att se.

L: Det är det?

Carl: Yes. Du 'sir inte där, Du vet, but Du tar den så här, ser Du och så böjer 'Du'n rätt där, så Du låter det släppa här - se.

L: Ja.

Carl: Se. Så Du håller inte tight där, så Du just håller 'et se And sen bänder Du så - se.

L: Och så släpper den?

Carl: Ja! Du just bräcker det den vägen så Du ser! Så där.

L: Så Du hade också lärt Dig det?

Carl: Oh yes! Så det anser jag inte till för att vara specialist! Du vet, om Du tar Chicago telefonkatalogen; den är såhär tjock, och göra't se. Du får vara stark i nyporna!

L: Men dom gjorde så?

Carl: Å Ed 'gjorde't - min bror - my brother.

L: Jaså.

Carl: Yes, min bror, han 'gjorde'et så Du ser.

L: Åkte han också på uppträden?

Carl: No inte no no.

L: Bara privat?

Carl: Ja.

L: Men en silverdollar mellan tänderna, det hörs allt?

Carl: Han 'gjorde'et. Han var stark Ed.

L: Han lyfte aldrig vikter eller sådant?

Carl: Oh yes.

L: Det också!

Carl: Oh yeah.

L: Var han brottare?

Carl: No. Han gick just för det, just för det ett par gånger ser Du!

L: Vad arbetade han med?

Carl: Han jobbade med en massa. Han var svetsare nere på Lawsons(?).

L: Så - dom hade hår på bröstet och en styrka!

Carl: Du har aldrig sett honom?

L: Nej. Lever han fortfarande?

Carl: No, han är död nu. Han dog, tre år sen.

L: Jaha.

Carl: Och han var stark Ed.

L: Jaså han var stark.

Carl: Ja, det var en stark karl ska Du se. Han kunde ta! Haha! Dom hade en stor sledge hammer, Du vet, on the shop?

L: Ja.

Carl: Ja. And; Can You lift it, like that - You know! He took it just like that!

L: Kunde Du också göra så?

Carl: No jag hade inte time to 'göra't. No.

L: Det kom naturligt för honom?

Carl: Oh han kunde 'göra't Du ser, but han var nära på 300 pund också ska jag säga Dig.

L: Jaså han var så stor och kraftig.

Carl: Han var stor, Ed, - and - everybody

L: Var han äldre än Dig?

Carl: No han var yngre.

L: Yngre.

Carl: Mhm. And nästan alla i stan kände honom. Han brukte gå around. Han var aldrig gift Du ser.

L: Ed Carlson?

Carl: Ed Carlson ja. 'Di kände Ed. Han gick runt där. Han kunde språka med alla människor.

L: Han skulle ha blivit politiker i Jamestown.

Carl: Ja! Men han var stark Ed.

L: Ni var tolv barn i Din familj?

Carl: Ja.

L: Ni måste ju ha fått väldigt bra mat och ordentlig mat för att kunna växa till sådana storlekar?

Carl: Vi hade inte bra mat.

L: Men det var ingen som var undernärd?

Carl: No no no. Vi hade mat, Du ser, but det var inget, det var inget sånt här (?) vad 'di kallar här.

L: Nej nej.

Carl: Nej.

L: Pinapple och glass och och

Carl: No but vi hade god mat. Vi åt.

L: Ni åt ordentligt.

Carl: Yes. Det var potatis och

L: Drack ni mycket mjölk? Den kunde ni inte dricka för att den skulle ni tjärna smör utav.

Carl: Jag har aldrig tyckt om mjölk.

L: Inte det!

Carl: No. Tjärmjölk Du vet, som är sur, den kan jag med.

L: Filebunke?

Carl: Filbunke, oh yeah! Det var 'gött.

L: Drack Dina andra syskon mjölk?

Carl: Ed 'gjorde't.

L: Men ni drack inte mjölk och hävde i er i onödan?

Carl: No no. No.

L: För mjölken skulle ni ju använda till att kärna smör av och få grädde och alltihopa.

Carl: Yes. Vi drack. But Du vet: i Värmland så är det den välsignade vällingen Du vet.

L: Ja ja, då behövde Du ingen mjölk då.

Carl: No! Det var varenda morgon där Du vet.

L: Välling?

Carl: Välling ja.

L: Jaa.

Carl: Och så hade vi potatis; och sill och potatis och

L: Vad var det för slags välling, var det grynvälling eller?

Carl: Gryn, ja - lite havregryn och risgryn. Det var välling se. Det åt vi. But far Du vet, far han var inte så stor som jag!

L: Inte det?

Carl: No! Han var lättare byggd ser Du, smalare byggd. De flesta av oss. Mor var a kind of heavy built.

L: Jaså.

Carl: Ja hon var.

L: Kom hon ifrån en stor familj också?

Carl: O ja, 'di var just elva tolv också.

L: Jaha.

Carl: Ja. Hon hade sex bröder. Hon hade; no fem bröder, fem bröder och 'en två tre fyra systrar, så 'di var fem, 'di var tio. But; dom hade en som dog när han var äldre Du vet, well inte så 'gammel, i sin ungdom, but han var fullväxt. Så Du ser: 'di var elva, but det var tio som levde när jag var hemma.

L: Hur gamla var ni i syskonskaran när ni började dricka kaffe?

Carl: Vi drack kaffe så länge jag kan minnas.

L: Även när Du var en liten pojke?

Carl: Yes!

L: Alltså: ni fick kaffe och grädde och socker?

Carl: Ja!

L: Alla hade grädde i sitt kaffe?

Carl: O ja, på den tiden yes. But när vi var i skogen hade vi ingen grädde Du vet.

L: Ni hade ingen grädde då?

Carl: No!

L: Bara kaffe?

Carl: Bara kaffe.

L: Hade ni termosflaskor eller kokade ni?

Carl: No vi koka med.. Vi hade en sån där, har Du sett en sån där kokplatta som har ben?

L: Ja ja, ja visst. Jaså sådana använde ni.

Carl: Ja! Ja! Sure.

L: Och det var sumpekaffe?

Carl: Det var sumpkaffe då. Vi hade 'en bra kaffe.

L: Så ni blev aldrig sjuka i magplågor?

Carl: No no.

L: Om ni fick ont i magen, vad gjorde ni emot detta då?

Carl: Inget! Ha ha! Det var ju inget Du ser.

L: Så ni hade inte Alka-Seltzer heller?

Carl: Va?

L: Ni hade inte Alka-Seltzer?

Carl: No. Inget. Inget!

L: Inga huvudvärkspulver?

Carl: No. Jag ska säga Dig: att jag har inte ätit mer - vad heter 'di nu - Aspirin än Du kan räkna på mina fingrar, i hela mitt liv. Jag har aldrig ätit.

L: Jaså.

Carl: Jag har haft ett par gånger. Jag har haft ett par operations. Jag tänker jag kanske haft fyra fem här. Hur många gånger har jag ätit Aspirin tror Du? (We have been married for 25 years).

L: Jaha.

Carl: We didn't eat that at home!

L: Det var inte vanligt.

Carl: No.

L: Inte mamma eller pappa heller?

Carl: No! I've never (?) before!

L: Det var en kopp kaffe, det rättade till 'et.

Carl: Det var en kopp kaffe det.

L: Det började ni med allihop på morron?

Carl: Yes. Alla drack kaffe.

L: Jaha.

Carl: Mor hade en kaffekokare som rymde 40, 40 koppar kaffe.

L: 40!

Carl: Yes.

L: 40 koppar kaffe!

Carl: Yes.

L: Det är ju större än dem de har i kyrkorna nuförtiden. Du sa att: ni började med grynvälling.

Carl: O ja.

L: Vad avslutade ni dagen med?

Carl: Well - dagen - för det 'meste så vi kanske hade - well vi hade kött på kvällen Du vet.

L: Så ni hade det.

Carl: Jaa, för det mesta hade vi kött, och potatis.

L: Ni hade alltid smörgås till maten?

Carl: No!, no inte så mycket. No. Vi hade 'brö, men inte smörgås.

L: Vanligt bröd, jaha.

Carl: Mhm. But vi hade kött och potatis och sås.

L: Ni hade smör på brödet då?

Carl: O ja, vi hade smör på brödet, ja. And Du vet; mor, hon 'baka brödet se: hårdbröd.

L: Jaa.

Carl: Ja hon gjorde ungefär kanske en - en .. 40 dussin - se - och då hängde hon det på vinden, på en pinne Du vet, sådana där runda kakor med ett hål i Du vet.

L: Jaså knäckebröd?

Carl: Ja. Och 'di var hårda Du ser, but 'di var bra. And då så var; en sida var ju knäckebröd och på andra sidan var det flat, så skulle Du sätta smör på, så begagnade Du den sidan som var flat.

L: Inte med hålena?

Carl: No! Ha ha! But vi hade plenty med mat, Du vet. Den enda gången som vi hade ont om mat i Sverige, när jag var liten, var 1917, på våren. Då var det dåligt med mat i Sverige.

L: Det var det?

Carl: Ja, det ska jag säga Dig. Det var hårt och få tag på mat. Var hemskt i Sverige 1917, på våren.

L: Men ni kunde jaga och få sovel då?

Carl: Nja, ja, jo vi fick ju byta oss till lite mat Du ser. Vi hade ju potatis.

L: Var det dåliga skördeår också 1916 och -17?

Carl: Nä, but 'di 'sålde't förstår Du.

L: De sålde det svart?

Carl: 'Di sålde 'et 'te tyskarna på hösten 1916.

L: Så bönderna, de glömde av sitt eget folk?

Carl: De glömde av sitt eget folk, förstår Du. Yeah.

L: Så de sålde till tyskarna då?

Carl: Yes. När Branting kom in - Du vet - 1917, i mars 1917, då stängde 'di av allt det där - Du ser. Och Du fick inte! Det var! Jag var ner på station, förstår Du!

L: Ja.

Carl: Och det var en gubbe som hette Nils Magnus, jag kommer inte ihåg vad hans efternamn var, men 'di 'brukte kalla honom Nils Magnus and Du ser han skulle gå 'te en dotter han hade i Daglösen.

L: Jaa.

Carl: And han hade potatis med sig and då så - när gubben där i luckan - Du vet - kika efter biljetterna - Du vet - och skulle see vad 'di hade. 'Di fick inte ha så mycket när 'di åkte nånstans, ser Du. Så. Jag tror det var 5 kilo han fick ha och han hade mer än det, Du ser! And then han som satt i luckan där, Du vet, han sa: "Ni har för mycket". sa han. "Men vad betyder det"! sa han. Han hade en 3 4 kilo för mycket! 'Di vägde't så Du ser! "Vad ska jag göra med dom då"? sa han. "Får jag köpa dom 'å' Dig"? sa han. Se; han hade ju knappt nån potatis! "Nej Du" sa han "det får Du inte" sa han. Då 'geck han ut - förstår Du - och kasta 'döm, 'di där potatisarna, han 'feck ju inte ta 'döm med! But; - Du vet - han sprang ju ut och plocka 'öpp dom!

L: Jaså det var så sabla ont om livsmedel.

Carl: Det ska jag säga Dig, det var värre än vad Du tror, 1917, på våren. Det var hemskt! För Du vet; före det, då var det ju inga brödkort och ingenting Du vet, ingen ransonering alls. Det kom ut då på en gång - så Du ser: - brödkort och sockerkort och

L: 1917?

Carl: 1917 ja, i mars. Ja. Så vi hade even kläder.

L: Så - då behövde ni inte vara rädda för att stryka på för mycket smör ens på den släta sidan? Det fanns inget smör heller då naturligtvis?

Carl: No well - vi hade ju korna, så vi hade ju smör hemma Du vet se!

L: Men hade ni råd att äta av smöret, för ni måste väl sälja av också för att få in pengar?

Carl: well - vi fick ha 'te och äta först Du ser. Mor var bra den vägen.

L: Men om Du arbetade på en gård, det var lite bättre.

Carl: Hon var bra med mat. Hon såg till så vi hade mat. But Du ser det tog en massa mat för vi var ju aldrig hemma på en gång. Vi var ju tolv barn but

L: Ni var utspridda.

Carl: 'Di var utspridda. När 'di yngre kom 'öpp så hade 'di äldre gått ut redan Du ser. Vi var hemma en gång 'allahopa. På julen 1915 var vi allesammans hemma.

L: Alla tolv?

Carl: Alla tolv - där. Det är den enda gången som vi var hemma alla på en gång.

L: Då hade mamma bakat många tunnbröd?

Carl: Tro det gick åt då.

L: Ni åt också vanligt kakbröd?

Carl: Oh ja!

L: Inga limpor?

Carl: Oh yes! Vi hade det också.

L: Råglimpa?

Carl: Ja. Ibland. Och varenda lördag så baka hon 'buller och ..

L: Småkakor?

Carl: Ja, things like that.

L: Ifall det kom främmande?

Carl: Ja. Varenda lördag gjorde hon det. Så det var en bra dag för oss 'pojker!

L: Då luktade det gott?

Carl: Ja!

L: Hjälpte systrarna till så fort de kunde, med att baka och? -

Carl: Ja! Sure! 'Di fick arbeta Du vet.

L: Knåda degen?

Carl: Ja. And när den nästa 'voxt 'opp to bli stor nog 'te och göra't så fick den andra gå ut. Det var livets gång Du ser.

L: Det var livets gång ja.

Carl: mm.

L: Då kommer Du väl ihåg hur det var med födelsedagskalas och namnsdagskalas och begravningar och bröllop?

Carl: O ja, det var födelsedagar och namnsdagar. Oh yeah. Det var ju alla. Allting.

L: Det var kalas i många dagar då när någon fyllde år eller om någon dog?

Carl: Om någon dog ja. Ja vi hade, vad 'di kallar gravöl, då.

L: Gravöl ja. Höll det på i två tre dar?

Carl: No, hemma var det ju inte det, men ett par. Dagen innan, dagen 'di var begravda och så - och så kvällen förut.

L: Så liket stod alltså inne i gården?

Carl: O ja.

L: Och klockarn läste ut dom?

Carl: Mhm. Mhm.

L: Och så hade de procession med hästar?

Carl: Ja 'di körde ner från lagården Du vet.

L: Och så kom de hem då på middag efteråt.

Carl: Ja sen kom 'di hem för middag. Det var ju kvällen förut, och så.

L: Fick barnen vara med på begravningar och äta också?

Carl: O ja.

L: Kom de efteråt?

Carl: No. Well 'di små Du vet, 'di var ju för sig själva ja. Men som han sa: 'småpojkerna, när 'di skulle göra bordsbön Du ser, då hade 'di Du vet: - I Jesu namn till bords vi gå - Du vet, but 'di satt vid kommoden 'di, så 'di sa: - I Jesu namn till kommoden vi gå! -

L: Alla fick inte plats vid bordet?

Carl: De fick inte plats Du ser! Jag ska säga, vi hade. Well Du vet hur kids är. But vi hade ett bra liv tillsammans.

L: Och tiden gick fort.

Carl: Yes tiden gick fort Du vet. Och så en annan sak förstår Du. Var det är kids - barn Du vet - dit går alla andra barn också. Så hemma, Du vet, det var som en marknad på söndagar.

L: Jaså det var det.

Carl: O ja.

L: Ja men; de kunde inte komma in och få någonting och äta allihopa?

Carl: No no no 'di åt inte but 'di var där, Du vet.

L: De var där ja.

Carl: Sure. Hemma - Du vet - alla i byn så kom 'di dit ser Du!

L: Så vad hette platsen där Du var född?

Carl: Var jag .. Brattfors.

L: Ja Brattfors men vad var namnet på platsen?

Carl: Namnet på byn som jag kom ifrån 'hetta Norra Höjden.

L: Norra Höjden.

Carl: Mhm. Se. Så det var norr om Brattfors bruk - se. Det var å - det var ungefär som 'ifrå stan, Du vet - och - well - det var 'länger än till - det var ungefär så långt ifrån bruket som - inte fullt så långt som up hit but nära på, but det var up hill.

L: Så ni satt där uppe och kontrollerade vad som försiggick då?

Carl: Yeah we could see Du vet, det var vackert hemma. We could see, vi såg sjöarna där Du ser, ner, söder 'öm 'öss var det sjöar. Men älven. Här är Svartåälven 'di kallar. Den är den längsta som går now. Den kommer ur Bosjön, förstår Du, så går den ner förbi Fors och så går den såhär, den går straight norrut from Grästorp.

L: Det är ovanligt det att de går norrut.

Carl: Ja! Det är ovanligt. Det är Norway. Älven som går in i Sverige. And här, Du ser, var hon turn, är det inte mer än, det är 1 kilometer, no, det är inte mer än ½ kilometer! från där upp till Alstern. En sjö som heter Alstern.

L: Ja ja.

Carl: Ja. And den sjön, den går ut andra vägen! Den går ner 'te Kristinehamn, det vattnet.

L: Så naturen har skapat det så.

Carl: Ja. But det 'geck 'öpp där och det var tre sjöar där och sen rinner en älv där, i Korsnäs, up to Uddeholm där - se - and den går ut i Klarälven där. And älven kommer den vägen och Den andre går Den vägen.

L: Ja.

Carl: Ja.

L: Spelade ni fotboll och bandy?

Carl: No det var inte mycket sånt där.

L: Det var inte mycket på den tiden?

Carl: No. Det enda som vi hade var vi åkte skridskor Du vet och så - och så

L: Skidor.

Carl: skidor. Det vad vi 'kunne.

L: Det kunde alla åka?

Carl: Det kunde alla åka ja. Skidor.

L: Hade ni tävlingar?

Carl: Ja vi hade småtävlingar Du vet och 'di hade stora tävlingar också, Du vet!

L: Ja ja ja.

Carl: But jag var ju så ung.

L: Du var inte med på det?

Carl: No jag var inte med på nån stortävlan.

L: För Du åkte ifrån Sverige.

Carl: Men - Gustav - min bror - var med på det.

L: Jaså!

Carl: Ja. Ja. Han - han - och Knut också.

L: Ni var inte med i skyttelaget och sköt?

Carl: O ja! Vi var, i Skytteföreningen.

L: Ni var det?

Carl: O ja, allihop var det, som vi växte upp, Du vet, var vi med i Skytteföreningen.

L: Ni hade en egen armé där uppe, ifall ryssen skulle komma!

Carl: Vi hade en egen. Haha! Egen armé! Ja!

L: Ni hade hemvärnet då.

Carl: Ja vi hade hemvärnet. Ja. Och vi hade hundar Du vet.

L: Stövare?

Carl: Vi hade det, ja visst. Ja vi hade en. Jag var pojk then, ung, jag tänker jag var en tio tolv år. Far köpte en .. en sån här Smålandsstövare Du vet.

L: Ja.

Carl: And - and Du vet - Olle och jag, vi gav oss iväg och skjuta - gå ut, med den, Du ser. Det gjorde detsamma vem som ägde marken där hemma, Du vet, det var ju inte så noga!

L: Inte när ni hade hund.

Carl: Ja vi hade den där 'hund Du vet. Vi förstörde hunden.

L: På vad vis?

Carl: Vi sköt anything han sprang på, så sköt vi, Du vet, and far

L: Ekorrar eller?

Carl: Ekorrar ja. Och far var so mad, han var så arg!

L: Han var jägare Din pappa?

Carl: Oh yes. Han var good! Han var first class.

L: Jaså?

Carl: Han var 'go' han! En god skytt.

L: Hade ni de svenska hararna där uppe, de vita?

Carl: 'Di 'vite ja.

L: Jaha.

Carl: Det är vad det var, ser Du. Det var inga

L: Inga tyska harar?

Carl: Nej, bara 'di 'vite. Far sköt en älg. Det var före min tid, but 'di hade på apoteket, i Filipstad, hade 'di huvudet från den älg.

L: Från Din pappa?

Carl: Ja, som pappa sköt. Den hade 23 taggar.

L: Det var en riktig bamse det.

Carl: Mhm. Den sköt han tiden 1900.

L: Det är inte undra på att han inte tyckte om när ni drev runt!

Carl: Ja! Han var en 'go' skytt far. Och han hade många såna här - han hade två pistoler; mynningsladdarpistoler, som han hade. Det skulle vara roligt om 'en 'kunne ha fått tag på dom. De var värt pengar. Dom har han vunnit på ett skyttegille.

L: Jaså han var en riktig tävlingsskytt också då?

Carl: Oh yeah, Oh yes och Gustav var också. Gustav 'kunne skjuta också? Gustav 'kunne skjuta, oj oj! Han 'kunne skjuta så det var unbelievable 'va 'go' han var!

L: Så Din pappa, vad använde han för bössa? Var det enkelkaliber, eller?

Carl: Han hade en Remington.

L: Remington!

Carl: Mhm.

L: 16 eller 12?

Carl: No det var ett gevär ser Du.

L: Å, gevär. Sköt han inte harar då?

Carl: Å ja, han hade ju, vi hade allt. Vi hade allt.

L: Hagelgevär

Carl: Men vi hade even stifttändare, har Du sett dom?

L: Ja ja ja just det!

Carl: Ja. Vi hade stifttändare och vi hade alla möjliga sorters Och! jag hade en mynningsladdare som vi kallade för Piskan!! Den 'feck jag utav en farbror! Jag var bara en pojk, jag var kanske en åtta nio tio år. Vi sköt med mynningsladdare. Hon var lång, hon var en så här lång Du vet, det var trä, det kom 'öpp: sådär, ser Du. Så var det en stake där Du vet där vi laddade. jaa. Så var det ett hål i kolven var vi hade kuler och krut se. Och jag sköt med den!

L: Det var mycket orrar och flyttfågel?

Carl: Det var mycket, mycket, mycket viltbråd när jag var hemma.

L: Sköt ni tjädrar och orrar (? Utelämnar resten)?

Carl: Oh yes, jag har gjort det.

L: Men syftet var gott då!

Carl: Å ja. Vi var kids Du vet! Det var hårt och hålla oss hemma Du vet. Vi took off,, Olle och jag Du vet se!

L: Jaha.

Carl: Jaa och Ed också. Yes. Vi 'språng Du vet och det är konstigt att vi inte blev sjuka, Du ser. Vi gick ut på de här mossarna - Du vet och Du vet det var bäckar och vi var blöta upp till här och satt där och det var kallt i våren; in april månad.

L: Ja det är klart.

Carl: Vi kom hem och - vi sköt av och tog hem.

L: När ni då kom hem med orrar och tjädrar, fick ni plocka dem åt mamma då?

Carl: Ja vi plocka dom.

L: För hon ville inte göra det?

Carl: No no. När vi fiska fick vi cleana fisken också.

L: Jaså.

Carl: Å ja. Å ja. Vi fick lov och fixa allt. Ja.

L: Jaså pappa tyckte inte om när ni hade tränat hunden till och

Carl: No no.

L: finna bytena?

Carl: Haha! No! Han var!

L: Det skall mycket uppe i Brattfors kommun då!

Carl: Å ja!

L: Var ammunition dyr att köpa förr, när ni köpte in den?

Carl: Å vi köpte

L: Blandade ni den själva?

Carl: Vi blanda själv, för det 'meste.

L: Jaha.

Carl: But - vi hade armégevär - eller två armégevär, från armén.

L: Men dem använde ni bara för tävlingsskytte då? Jagade ni med dem också?

Carl: Du, vi sköt med det också.

L: Där var räckvidden lite längre.

Carl: Yeah! Men vi hade två stycken hemma.

L: Jaså.

Carl: Ja. But vi used to sända för ammunition för dem, vi used to sända från Falun.

L: Jaha.

Carl: Ammunition. Det var 6 och 5 Du vet.

L: Ja ja 6,5 ja.

Carl: Så det sände vi efter.

L: Jaa.

Carl: Ja.

L: Så Du var väl inövad i den där konsten då?

Carl: Vi kunde skjuta.

L: Trots att Du inte hade varit ute i militären.

Carl: Ja, vi kunde skjuta ja.

L: Ni kunde skjuta.

Carl: mm.

L: Gjorde alla pojkarna i bygden det?

Carl: Yes. Alla där.

L: Alla hade en bössa och?

Carl: Yes, nästan alla. Det var inte många utan att 'di var och jagade, och fiskade. Pojkarna samlade ute i skogen, Du vet.

L: Det var livet.

Carl: 'Di levde där, varför skulle inte 'di 'ha't?

L: Dom bebodde mark och skog.

Carl: Yes. Vi trodde vi ägde 'et.

L: Ja. De brydde sig inte om bönderna, om de gick in på andra marker?

Carl: No.

L: Det var aldrig något tal på?

Carl: No.

L: Ja det var väl ingen som kunde se det heller,

Carl: No.

L: för det var ju vildmark.

Carl: Vildmarken Du vet se. But, Du vet. Då 'brukte far säga att han ägde 'et!

L: Han ägde den marken.

Carl: Han ägde 'jåkträdden! ifrån stockavägen, sa han och; nästan ner till nyet.

L: Jaha.

Carl: Det är 'bare jag! Ja! Vi 'brukte ha roligt. Vi alla had fun då!

L: Det tror jag säkert. Nu ska vi gå över till Dalkullan här igen Du.

Carl: Å ja.

L: När Du gick till Kafé Idrott, vad lånade Du för böcker?

Carl: Väl det var en del svenska böcker och en del amerikanska böcker. Jag hade lärt mig då så jag 'kunne läsa engelska också - Du ser.

L: Så 1925 hade Du inga svårigheter att läsa engelskan?

Carl: Jag 'kunne läsa en del engelska då Du vet, se.

L: Jaha.

Carl: Oh yes ja.

L: Hur kunde Du tala då? Träffade Du tillräckligt med folk?

Carl: Du ser, 'te tala; konstigt. Jag 'kunne läsa, men to skriva, det har jag aldrig vart god till. Even svenska har jag aldrig varit god till skriva.

L: Nähä.

Carl: No.

L: Men Du kunde läsa?

Carl: Å jag kunde läsa- - and Du vet hur jag lärde mig 'te och läsa? På den tiden var det inte någon talande filmning, Du vet, utan det var skrivet under vad det var - Du vet.

L: Så ni gick in på biograferna då.

Carl: Det är var vi lärt oss att läsa ser Du. För You could see vad han 'mente - Du ser.

L: Jaha.

Carl: Vi just läste, Du ser.

L: Jahaa Du, det är på så vis.

Carl: Ja.

L: Så ni gick mycket på biograferna då?

Carl: Ja! 5 cent Du vet.

L: Ja. Så det var i Chicago Du vistades då?

Carl: No här.

L: Jaså, här i Jamestown?

Carl: Ja. And jag gick i Chicago också. But then; talfilmning kom in then i 1927 -28.

L: Så det var ungefär som vad de gör på TV-n nu då med utländska språk?

Carl: Ja!

L: Ni hade tillgång till det.

Carl: Ja. Du lär Dig.

L: Ja. Du kommer inte ihåg om det erbjöds några föredrag på Kafé Idrott?

Carl: No.

L: För det var ju många socialister som kom in där vet Du och höll föredrag.

Carl: O ja, but

L: Education.

Carl: Jo jag kände ju en hel del. 'Di hade en klubb där. Jag kände ju 'pojker som 'belongade där, but jag tillhörde inte.

L: Du var inte med aktivt?

Carl: No. No inte aktivt.

L: Men det var mycket svenskar där i Lake view?

Carl: Oh ja. Yes. Ja en massa folk kom ju ut.

L: Så Du fortsatte att arbeta då för en snickare?

Carl: Ja, det. Jag 'jobba för en, han 'heta Lundström- den - som jag 'jobba för först där.

L: Ja.

Carl: But then så, han kom och 'quitta, han var gammal ser Du gubben. Han var norrlänning. Så han gav 'opp och då blev vi ju utan arbete ser Du. Och då åkte jag en gång, jag var nere i downtown, och så körde jag 'öpp spårvagnen 'öpp Du ser ifrån downtown, 'öpp till Bellmount. Då 'träffa jag en norsk gubbe där! And han var far till en som hette Ola Knutson, and han var bas för Lundström - se. Så - jag träffa honom. Han hette Knut Knutson, hette han; han var gammal. Så jag fråga honom: "vad?... -"? "Gör Du något"? sa han till mig. "No", sa jag. Jag hade bara varit ute ett par tre dar - se. Då sa jag: "Har Ola nånting ledigt" sa jag till 'en - se. "Jaa", sa han, "han har blivit boss för ett huvudkompani"! sa han. "And 'Di har ett nytt plats 'öppe på (?), Så gå 'opp och see honom" sa han. "Du kanske får jobb där" sa han. Så att jag gick samma linje, se. And då såg jag honom där se; Ola. Han var en karl som var 35 år: Ola Knutson. Så - jag fråga om han hade något arbete. "Jaa", sa han. "Jag ska säga Dig Carl" sa han "Du kan sätta ihop såna här snickeri som 'di gör här", sa han, "lika mycket bra som nån annan. Jag vet det" sa han. "Varför går Du inte 'opp och 'joinar Dig in"? sa han. "Tror Du det"? sa jag. "Ja" sa han. "Jag ska 'introduca Dig. Kom Du in" sa han.

L: Så brukar det vara.

Carl: Ja. Han sa: "gå ner 'te - 'te 5/16", sa han, "nere på North avenue" sa han, "så ska jag se till att Du får jobb. Du säger 'te där". 'Di 'fråga mig en del saker. De visste jag ju förstås, för jag hade ju jobbat med det - se - så det var ingenting för det. Så 'feck jag ett kort - Du vet, but det 'kosta mig 25 dollar.

L: 25 dollar.

Carl: Mhm. På den tiden fick Du betala.

L: Det var rätt högt det.

Carl: Ja! 25 dollar - se. Så därför att de här industrier - 'bildningsindustrin', the unions, som var på den tiden, de var bara en business.

L: De gjorde ingenting för arbetarna egentligen?

Carl: No! Det var just bara. - But 'di såg till att Du fick lönerna satta 'öpp, Du vet - och ner, - så vi hade samma löner över hela stan. Så det var ju bara. 'Di 'sålte 'et ju! Så - 'öm Du hade pengar och någon som växte 'öpp där, så 'kunne Du komma in, i nästan vad som helst! För om Du inte hade pengar kunde Du inte gå nånstans! Så därför jag ansåg att det var inte någon union se. Det var ju inte nån union vad vi kallar i Sverige, inte!

L: Var Du med på något möte?

Carl: Väl 'di hade ju möten men jag var dit en gång, det var allt. But sen betala jag ju - Du vet.

L: Men det var väl inte många som gick på fackföreningsmötena heller?

Carl: No, det var fyra fem!

L: Men då var Du alltså snickare?

Carl: Då var jag snickare rätt där.

L: Auktoriserad.

Carl: Ja, så det. Och då var det en pojk som hette Karl Janson. Han och jag 'jobba ihop förut Du 'sir! Så jag kalla 'öpp honom. And jag fråga Ola, så sa jag 'te Ola Knutson: "How about Karl Janson"? "Kan Du få tag på honom" sa han. Jag 'feck tag på honom. "Calle"! sa han, "säg 'te'n att han går 'öpp där också"! Så han kom; så här. - But vi hade 'jobba i lag hemma, han och jag. Då byggde vi. Vi gjorde alla möjliga beams, såna här som

L: För formar?

Carl: För formar Du vet. Det var med beams - och så vi byggde 'öpp 'döm - Du ser - went 'öpp på decking - Så då 'arbeta vi med det.

L: Och det var för en judefirma, som ägde det?

Carl: Jude - ja: (?).

L: Det var ingen utav dem som var ute på plats då?

Carl: No no. Väl det var - pojken 'brukte vara med Du ser där. Han satt där och 'di hade ju ett tjänsterum - Du vet. Det var han och han took care of (?) Du vet.

Lennart Setterdahl: Så det skulle komma att betyda en massa resor för Dig över en stor del av Amerika.

Carl Carlson: Ja. Jag har vart i: Minnesota, Missouri, Indiana, Ohio, Massachusetts, Connecticut, New York - ja Michigan har jag vart - * Indiana. Så jag har 'jobba i en massa plats.

L: Hur kunde de få dessa andra arbeten när de bodde i Chicago?

Carl: (Dålig ljudkvalitet. Utelämnat) and big Unions You know.

L: Jaså de kommer in till dem.

Carl: 'Di kommer in på dom - ja.

L: Var det större arbeten?

Carl: Well; some var stora - Du vet - and some var inte så stora.

L: Skolor och?

Carl: Ja, it was; det var post offices much.

L: Jaa ja.

Carl: Var post offices.

L: Jaha.

Carl: Så vi 'arbete. Vi var mer utom Chicago än vad vi var i Chicago.

L: Men Du bodde fortfarande i Chicago då?

Carl: mhm.

L: Men Du bodde i kappsäck?

Carl: Ja, för kappsäck för resten.

L: För hur många år?

Carl: Well det var väl fem; fyra fem år. Var mer än det, för vi var ju nere i Östern också. Det var - all together it was about seven years and out of that, probably about three years var jag ute.

L: Det var ifrån: 1925, -26?

Carl: -26 till -32.

L: Till -32.

Carl: mhm.

L: Så Du klarade Dig igenom depressionsåren, som man säger?. Du arbetade fortfarande då?

Carl: Jaa jag jobbade under the Depression some, but jag var off också.

L: Var det bra betalt?

Carl: Ja well vi hade very good 'betart när vi var - när vi var in Chicago, för det mesta hade vi very good 'betart.

L: Så ni kom in som snickare då till Massachusetts och New York och Michigan.

Carl: Vi fick still vad det var där.

L: Å ni fick det?

Carl: mhm.

L: Men t ex hantlangarna, dem fick ni väl leja på platsen?

Carl: Dom fick vi låna.

L: Dem fick ni väl inte dra med er?

Carl: No. No. We hired those. Some times we hired carpenters too and we hired all kinds of stuff - see.

L: Ni blev inte straffade någonstans, när ni kom ifrån olika stater?

Carl: No.

L: Alltså: från fackföreningen i den staten?

Carl: No no. But; - You see: most of the time we were about three carpenters and there was about six brick layers and (?Utelämnat) and we had steel workers, if there was any concrete job You know. There was a hole gang.

L: (? Utelämnat).

Carl: (? Utelämnat).

L: In one place?

Carl: Yeah!

L: Where was that?

Carl: In the New York state.

L: In the New York state.

Carl: Yeah.

L: So You didn't have a Union card then for New York?

Carl: (? Utelämnade meningar). But; You did know that the company was from there. So; no, we were never stopped for that.

L: (? Utelämnat).

Carl: We wasn't then from the New York state! 1932. We were 8 of us I think.

L: You had to pack out.

Carl: Ja. Vi fick lämna.

L: How about the forman?

Carl: No the forman - You know - they couldn't fire him.

L: Jaså.

Carl: No. Ola Knutson.

L: So he was still?

Carl: He was still in Auburn when I left.

(Liten ordväxling överhoppad pga dålig ljudkvalitet).

L: What did happen to You eight people?

Carl: Well I came in here see!

L: And it was the end of that (? överhoppat)?

Carl: Yeah, I never worked there after that.

L: 1932?

Carl: Yeah.

L: So; You put Yourself in a car and came ?

Carl: Well we went from Auburn, we came in here - see.

L: The hole group?

Carl: No, we were three of us. Yeah. Det var en som 'heta! Det var Ola Knutsons brother: Karl,

L: Jaha.

Carl: Ja, and there was - You know: - Karl Knutson

L: Ja.

Carl: Knutson - and - there was .. Ernie Peterson - and me - see. Ja.

L: And that was in the fall?

Carl: No it was in the spring.

L: In the spring.

Carl: mhm. In -32.

L: So then You were back in Jamestown again!

Carl: Yeah. And we came in here - You see. We were supposed to go to (?), because Karl Knutsons home was there see. And - we left Auburn in the afternoon. We came down here to Swedonia. And he said: "Let's go to Jamestown". And we stayed over the night there. So we lived on Buffalo street. We stopped there - and we stayed over the night. Then; in the morning, then, we went down to see my brother. He said: "Varför stannar Du inte här? Du kan stanna här? Det är lika god chans att få 'en jobb här som någon annanstans".

L: Men det var inte lätt med jobb?

Carl: Å, det var ju ingenting här heller, så Du ser. Det var ingen idé rätt 'te gå ut och titta för något jobb alls.

L: Det var massor som gick arbetslösa?

Carl: Ja, å ja, de var arbetslösa allt över. Det var hela landet Du ser, spelade ingen roll var Du gick. Så det, jag var, jag var här bara två dar. Så gick jag ut 'te en farm.

L: Och arbetade för maten?

Carl: Jag 'arbeta för maten då. Vi - vi hade en plats och leva, Du vet! Det 'koste ju inget och leva. Ja. Vi högg, högg ner skog där, tog ut timmer, ja, för en 'sågmilla här oppe: (?), ägde farmen and 'di gav farmen 'te Lindstroms, var vi took ut timmer. Så 'stanne vi där. Vi högg 'öpp det 'andre i ved, 200 cords!

L: Då var Du tillbaka i timmerskogen igen.

Carl: Ja! Var tillbaka i timmerskogen, var jag kom från.

L: Men det var lite annorlunda skog här?

Carl: Ja det var annorlunda här.

L: Det var värre och kvista här.

Carl: Ja! But det var annorlunda här!

L: Fiska på Vätern.

Carl: Jaa, fiska i sjön. Så tiden 'geck Du vet. Jag var där: from; så gott som, slutet på april till the Decoration day, no. Thanks Giving! Thanks Giving day.

L: Då var det betalt.

Carl: Ja, då var det 'betart. Då 'geck jag ner till stan!

L: Hur långt ifrån stan var Du?

Carl: Well vi var väl en 50 mil.

L: (? En ort).

Carl: Nej, mellan (? utelämnat), up in there.

L: Var det en svensk familj Du var hos?

Carl: Ja. Han var född här.

L: Och han hade en farm där då?

Carl: Ja, han hade en farm. Han har köpt den in 1928 and Du ser han var behind i allting, så (? utelämnat).

L: Så han blev av med alltihop?

Carl: Han blev 'åv med den farmen, but då hade han den 'andre 'te och falla tillbaka på, ser Du!

L: Jaha.

Carl: Han och Gus och en annan gubbe, 'di högg i skogen hela vintern and 'di har inte gjort hälften av 'et. Så Gus och jag kom dit. Vi tog ner alltihop, det tog inte 'öss länge! På tre veckor hade vi gjort 'et, hade vi röjt ner 'et!

L: Jaha.

Carl: Vi jobba

L: Ni hade inget betalt.

Carl: No!

L: Bara mat?

Carl: Bara maten. Ja. Och den var dålig också. Det var dåligt med mat! Vi hade 'en ting vad 'di inte kunde göra något. 'Di hade chickens, Du vet.

L: Ja.

Carl: Jaa. And 'öm vi inte tyckte nog om maten så gick vi ut till the chicken (?) förstår Du och tog råa ägg och 'dråck.

L: Jaså, det var vitaminerna ni fick.

Carl: Oh! sure!

L: Jaså, det var dålig mat?

Carl: Well 'di hade ju inga pengar heller Du vet, 'di hade ett elände. Salter sill.

L: Men ni var ju i den åldern, ni kunde äta hur mycket som helst naturligtvis.

Carl: Oh ja. Vi 'kunne äta - Du vet! Det var inte något svårt! Vad som helst!

L: Och skogsarbete kräver ju riktig mat.

Carl: Å, ja. Vad som helst. Å ja. Vi kunde äta. And vi hade det då, på morron.

L: Så det var standardfrukosten det?

Carl: Ja, but vi brukar alltid ha ett par ägg också,

L: Jaa.

Carl: innan vi 'geck till skogen. But vi 'brukte kasta ikull 40 marples - han och jag.

L: Under dagen!

Carl: Yes! Men så såga vi 'öpp. But vi tog ju inte mer 'stocker än vi Hade 'te, se.

L: Nej nej.

Carl: No. - Se.

L: Så ni gjorde rätt för maten.

Carl: Oh! Vi var inte. Vi var inte. Vi gick inte och 'laa' oss, ska jag säga Dig. Vi took care of det. Vi kom från 'samme platsen Du vet. Vi har 'huggi i skogen båda två ser Du, så vi visste hur 'te göra.

L: Ni kunde inte gå för halv maskin, utan det var full maskin.

Carl: Det rätt.

L: Med en gång.

Carl: Med en gång ja. Ingen behövde visa oss vad 'te 'göre.

L: Då arbetade ni med amerikanska redskap: yxor och sågar. Vilka var bäst, det svenska eller det amerikanska stålet? Vilket bet bäst?

Carl: Well - 'di hade better 'yxer i Sverige. Ska jag tala om för Dig hur det 'starta med unions här?

L: Ja.

Carl: Du kanske vill ha lite reda på det? För Du vet att: under depression - Du vet - så var det väldigt dåligt här Du vet, med fackföreningarna här i fabrikena Du vet.

L: Så Du stannade inte längre på den platsen?

Carl: Jo, jag 'stanna där ute Du vet ut på hösten se.

L: På hösten.

Carl: Sen kom jag in 'te stan, Du ser. Jag hade inget 'te och göra, så jag levde ner på 2nd street and då - då på våren - så fick jag jobb på vad är Blackstones idag, på radiators ser Du.

L: Jaha.

Carl: mhm. And det var

L: Det hette inte Blackstone då?

Carl: No, det hette Metal Equipment.

L: Metal Equipment?

Carl: Ja. See. And där, Du ser -

L: Jaa.

Carl: Där - där vi hade dåligt 'betart - ska Du se. Jag 'starta för 25 cent i timman!

L: Och det var ett hårt arbete?

Carl: Det var hårt! Du should 'handa those big radiators, de var 28 pund! 'kaste dom runt 'hele dan, ska jag säga Dig! Och jag hade en jig - förstår Du - 'söm jag 'sätta mig i. Jag runned den jig-en se. And där var toppen - Du vet - den sätter jag i där, och så botten, den satt på (?) ser Du. Så 'la jag i den där och så snäppte jag runt såhär och så fick jag sätta på åtta tags 'utå lead - Du ser - se. Så då 'hung de ihop - Du ser. Så sände jag över dom 'te - det var en conveyor - Du ser och då hängde jag 'opp dom på den - Du ser. Så var det sex man som stod och sadla runt det där, så Du ser.

L: Så det var assambly line then?

Carl: Ja, it was assambly line se.

L: Så Du kunde inte sakta ner?

Carl: Det gick - så Du ser. And then var det tre gubbar här som satte in botten .. botten connection Du ser. Var de sätter 'hosorna på.

L: Ja just det.

Carl: Den gick igenom, så 'di sadla där, det var tre stycken. Jag var ensam. Jag har gjort sexton hundra (?) på åtta timmar!

L: Kors!

Carl: Jag ska säga Dig, Du hade inte rätt, Du hade inte tid och göra något.

L: There was no coffee break.

Carl: No sir. And vi hade då! - but då hade vi 2 dollar och 16 cent per 100, 'te göra dem jobben vi gjorde - se.

L: Ja.

Carl: Vi hade olika. And - de 'geck till testerna efter det, but Du hade inget på testerna och göra. Det var 'di som 'sadla av - så Du ser. And: vi var en två tre fyra; vi var tio man, - se. And vi 'tjänar då; så 'tjänar vi 3 dollar .. 30 dollar .. 32 dollar på tio man. Så det var dåligt 'betart det var, förstår Du.

L: Och det skulle ni dela på?

Carl: Ja vi 'dela 32 dollar på 10 man.

L: För tio timmar?

Carl: No, åtta timmar.

L: Åtta timmar.

Carl: Ja. Men ibland jobba vi mera timmar Du vet, när

L: Vem hade satt dom priserna?

Carl: Det gjorde Linné!

L: Ägaren själv!

Carl: 'Ägarn, ja. Oh sure!

L: Han pratade inte med någon av arbetarna?

Carl: Oh no no no no! Han hade inget med 'öss och göra Du vet.

L: Så det var diktatur då?

Carl: Ja. "Ta 'et or leave it"! Du vet.

L: Det är ju tokigt.

Carl: We took 'et Ja! So what to do You know!

L: Nu säger de ju alltid att arbetaren kan skylla sig själv och har ett eget ansvar. Han behöver inte ta 'et om han inte vill ha 't. Vad säger Du om det, som har varit med om 'et?

Carl: No Du, det är inte så alls, Du ser. Jag läser här i 'tidningar och böcker - Du vet - 'öm: det är 'arbetarns fel alltid - Du vet! Men det är det inte se. Och jag läste en här, i US News, hur 'di

skulle 'göre 'et, Du vet, 'öm 'di skulle få berömmet, Du vet och - och Hur mycket 'di arbetade, det skulle bli delat ut, according to vad 'di gjorde. That's impossible! Det går inte! För det ingen får något! Hur 'skull 'di betala då!, 'öm 'di inte hade någon 'söm sa 'te dom att: vi får ha det här see. Jag ska säga Dig vad som 'håpna. Vi arbetare, vi 'har två linor ser Du, två linor se. Men, - då 'la 'di ner våran lina ser Du, så vi var hemma. Det var ju inget. Det var ju ingen - 'ingen undantag. Det var ju inget - Du vet!

L: Så Du åkte hem också då?

Carl: Å ja, vi var hemma då. Vi gjorde inget Du vet se! Så gick vi together - ser Du - pojkarna och satt och 'språka en dag. Då decidade vi ser Du och det var en pojk, han var skotte och en som 'heta Fredrikson, en ung pojk. 'Di skulle gå ner och see om vi inte kunde tala. Det var ingen Union - Du ser.

L: Nej.

Carl: But vi tänkte, 'öm vi 'kunne tala med Otto Peterson som var superintendent ser Du. Han var a kind of a redig, a usable guy see. And; and - vi tänkte - 'öm vi 'kunne få 'språka med honom, om inte han 'kunne 'devida' med den 'andre, Du vet, så vi fick lite båda två se, båda linorna, så Du ser.

L: Ja ja.

Carl: Och vi visste, förstår Du, att nere på (?) 'di arbetade över - see - 'di arbetade långa timmar ser Du. 'Di 'kunne ju gärna ha satt oss in, så vi hade fått några dollar också, ser Du. Så vi marschera dit ner en morgon Du vet. Vi var väl en - å; - 'öm vi 'kunne vara en ten till femton man! And där stod vi förstår Du och Otto kom ut, förstår Du! och fråga om det var 'nönting vi ville, eller Vad vi ville. Och där stod 'döm där som sa att 'di skulle 'språke så mycket Du vet, som hade ett så utlågt, Du vet. Di stod där som 'di visste inte var Di var! - se. And Du ser jag var dum jag, förstår Du. Jag skulle ju ha 'lågt mig likadant, kanske jag jobbat! Och jag sa 'te Otto vad vi 'had 'sågt - så Du ser, vad vi hade kommit överens 'öm. Jag var den 'ende 'söm hade mod 'te språka, ser Du. Så jag sa 'te Otto att: "Jag tycker det är ett elände" sa jag "att vi ska vara 'utkåstade completely när 'döm 'andre får arbeta! Varför får vi inte! Till exempel när Du arbetar övertid, så 'kunne inte vi gå in och få några timmar också"! Ja, Otto agreed to that! Han sa: "I'm going to see about that" he said. "I just". Han visste ju 'et! "vi svälter ihjäl, 'öm det här fortsätter"! se. Ett par 'vecker efteråt blev 'di 'inkallad, för då fick 'di mera orders, då blev det trångt Du ser. Jag blev aldrig inkallad.

L: Inte det.

Carl: No.

L: Därför att Du hade sagt ifrån där?

Carl: ja. För det att jag hade språka ja.

L: Gick Du ner och hörde efter anledningen?

Carl: No, jag gick aldrig ner. Jag visste vad det var. Så. - Så då var jag utan arbete, förstår Du.

L: You were black pooled.

Carl: mm! But då var det en .. en firma förstår Du som hette Jamestown Blower(?), Ja 'di was

L: Ja jag har hört talas om dem ja.

Carl: Ja. 'Döm sätter 'öpp is(?) and things and that and furnitures, and things like that .. furnitures - You know - air conditioners ackurat..

L: Jaa ja.

Carl: Så jag bodde, jag levde lite grann med en pojk som hette Collin Johnson and vi levde 'opp i (?) se. Då - då var det -25; no -35, -35, -35 it was. Så kom han hem en dag och sa: "Du ska komma med i 'morn" sa han "så får Du ett jobb Carl". Då - så sa jag "okey". Så vi åkte ner där. Då skulle dom sätta 'öpp 'en dust collecting system i (?), i ett nyttfactory. Så då fick jag jobb där se! Så jobba jag för dom; of and on Du vet, för det var ju inte alltid 'di hade jobb Du

ser, men då 'di hade jobb så jobba jag - se. And - jag jobba då: -35, -36! But -36 .. I'll see now - -37 - no -36! ja. Jag jobba där ett år - and - på hösten -36 .. var det på sommaren -36! så; en utav 'döm 'söm ägde det där, det var ju en small concern, det var ju bara fem man som jobbar där Du ser - och en 'utå dom hade en pojk som blev religerad av High school och jag visste att han skulle ha 'en jobb, ser Du och jag visste jag var den som var last in där, så jag fick 'en jobb in a furniture factory, så jag tog ju det. And då 'jobba jag ett par månader; tre månader. Ja. Då 'geck 'döm på strejk där! Så då. Vi var på strejk ett par tre 'vecker, men sen kom 'döm tillbaka. Då 'jobba vi for good!

L: Så då hade ni fackförening?

Carl: Ja.

L: När ni gick på strejk?

Carl: Ja. Vi 'bildade en 'fackförening Du vet där ser Du.

L: Du var med och bildade den?

Carl: Ja. Ja men.

L: Men; Du blev inte?

Carl: No. Den gången så vann vi - Du ser!

L: Ja - men jag menar: när Du gick där i Jamestown och sökte arbete, Oskar Linné och the Metal Equipment,

Carl: Well Du ser! -

L: dom hade inte ringt de andra arbetsgivarna och sagt att: Carl Carlson ska ni akta er för?

Carl: Men Du ser att det hade dom nog gjort, för jag var och fråga om många platser förstår Du, jag 'feck ingenting see! But, det här Du ser; because: - jag hade en kusin som 'arbete på det där 'factorit, Du ser.

L: Ja.

Carl: Och 'di vart utan, 'di hade ingen som satte ihop möblerna - Du ser. Så; sa han 'te basen ser Du; Fritz Lander hette han (min kusin). Han sa till basen att, att: "Jag vet en pojk som kan 'göra't", sa han, "han har gjort 'et förut". Se.

L: Det var Du?

Carl: Så den vägen kom jag in där, ser Du!

L: Annars var det stopp överallt?

Carl: O ja.

L: Du menar att de ringde runt då till andra firmor och varnade dem?

Carl: I don't .. Men Du ser Du fick alltid lov och säga var Du hade jobbat förut, på application - Du ser. Yeah.

L: Så Du kunde aldrig lämna det?

Carl: No. No. Så det var aldrig frågan om var jag hade vart, Du ser. Det enda han visste 'te fråga så svarade jag: Jamestown Blower - se. Så jag hade det, Du vet, att jag jobbat på Jamestown Blower.

L: Men var Du inte rädd då för att vara aktiv i fackföreningen igen?

Carl: No. No.

L: För att Du fick sticka fram näsan!

Carl: Inte! No no!

L: Du var inte rädd för det?

Carl: No. No.

L: Det var inga socialister som kom ifrån Sverige och blandade sig i?

Carl: No det var 'inget socialism about it, ser Du.

L: Dom var alltså för svaga för att visa sig?

Carl: Å ja.

L: Det gick inte?

Carl: Väl 'di hade ju klubben, men jag begagnade den inte.

L: Dom hade det?

Carl: Jaa.

L: Men de var väl stämplade som socialister, eller kommunister?

Carl: Å ja, väl, inte så mycket kommunister som socialister se.

L: Men det var väl lika illa - om vi får kalla det så?

Carl: Jag begagnade inte det - så. Förstår Du? Så fick jag 'en jobb där, så jag 'arbeta där. Jag jobba; först, jag jobbade ett helt år, som var very good! Outside that vi var out in strike for three weeks, för recognition; Du vet, vi var med för recognition, - see.

L: Så ni hade inga stora krav då?

Carl: No, det var inte stora krav se. Det var för the recognition se. För lagen hade kommit in då, Du vet där.

L: Roosevelt ja.

Carl: Ja - Roosevelt Du vet - och vi hade, enligt lag hade vi rätt och organisera. Så det var ju inget frågan om det, but 'di ville inte ha strejk; forget it, - but we got it.

L: Så de hade inte kunnat kasta ut Dig då?

Carl: No, 'di kunde inte då, ser Du.

L: Då hade Du lagen.

Carl: Vi hade lagen. Lagen var inne ser Du.

L: Men det var ingen av fabriksägarna som tyckte om Roosevelt då direkt?

Carl: no no no no no.

L: De röstade aldrig på honom någon gång?

Carl: No no! Men efter det, Du 'sir, så: 1928 var dåligt år, nej -38.

L: -38?

Carl: Ja, var dåligt här.

L: Vad berodde det på? Att det blev en skakig period?

Carl: Det var en slapp period det blev då 1938. Så; - då var det hårt utan arbete Du ser. Det var inget vidare. But då. Då fick vi understöd Du ser.

L: Ifrån Staten?

Carl: mhm. Ja.

L: Hur mycket då?

Carl: Det 'förste då kom. Du 'kunn få 'opp till 15 dollar.

L: I veckan?

Carl: Ja. mhm. But jag 'feck inte det. Jag hade 13 dollar och 5 cent i 'vecka. Men då fick Du vänta tre 'vecker se. Då fick vi vänta tre 'vecker - och sen 'feck vi det. Well. Jag 'feck - jag tror det var tre, två veckor jag 'feck. Men då - då kom den där - han from Jamestown Blower och hade 'en jobb - se - nere i Youngsville, Pennsylvania. Så då 'jobba jag där: ifrån januari 'te - 'te juni, då var vi 'färdig see - med det. Så då vart jag utan arbete igen. But; då hade jag inne min, vad 'di kallar för väntanstd, var inne, se. Så jag 'geck tillbaka på; på 'Unemploymenten. But; - då 'kunne jag inte, jag 'feck 'et inte!, så jag hade en awful time. 'Du vet - 'Di hade poor organizations och det så, Du ser. Så jag hade an awful time. Så jag 'feck inget. Det var tufft, så Du ser. Ifrån:, det var före midsommar, till Labor day, fick jag inget.

L: Ingenting?

Carl: No.

L: Hur försörjde Du Dig då?

Carl: Jaa jag skulle ha 'ha'tt 'ifrå första 'vecka Du ser. Så jag var där, där nere, varenda vecka var jag nere och 'språka med dom. Och 'di 'had sänt ut (?), Du vet. But finally då, så gick jag

tillbaka till furniture shop-et! Och då jag fått ett pay där ser Du, en avlöning, då 'feck jag för 'alle dom där veckorna! Då var jag!

L: Då var Du förmögen.

Carl: Ja! Jag tror det var tio elva 'veckor; elva 'vecker jag 'feck ser Du. Så jag fick en 135 kronor.

L: Jaha. Dollar.

Carl: Ja dollar ja.

L: Så Du kunde inte ha någon bil under de depressionsåren?

Carl: No jag hade ingen bil på den tiden.

L: Det gick inte?

Carl: No, Du kunde inte klara det. No no.

L: Så Då bodde Du hos en familj eller?

Carl: No då var jag 'geft.

L: Du hade gift Dig då!

Carl: Jag gifte mig 1936.

L: Hade Din fru arbete?

Carl: No. Hon hade inget arbete heller. Men hon 'jobba lite då, när jag var utan arbete 1938, då var hon på en plats var 'di gjorde väveri, på ett väveri.

L: Här i Jamestown?

Carl: mhm.

L: Jaså - hade dom fortfarande väverier kvar vid den tiden?

Carl: O, ja! 'Di hade väverier här till .. 1950.

L: Jaså så pass länge!

Carl: mhm.

L: Mer än ett?

Carl: Ja, 'Di hade flera stycken.

L: Flera stycken?

Carl: En gång i tiden hade 'di sex sju här.

L: Jaa jag vet det, längre tillbaka, men så sent som till 1950.

Carl: Jo det var bara; det var Empire. Empire .. Väveri.

L: Jaha.

Carl: Empire Worsted Mill.

L: Så dom höll på till 1950!

Carl: Ja. Mot 1950 var det. Det sista som var, så var det där nere i Falkner, längst ner i Woster. Falkner.

L: Var det många svenskar som arbetade där?

Carl: O ja.

L: Var det mest fruntimmer eller?

Carl: Dom mest fruntimmer. But det var en massa 'italienaregummer där som 'arbeta där.

L: Hur var förhållandena mellan den italienska och den svenska arbetskraften ute på fabrikerna?

Carl: Det var inte farligt. Det var!

L: Det gick bra?

Carl: Yes! Jag har aldrig 'nå trubbel med italienare.

L: Men var det lite grand i början?

Carl: Well Du vet - i början när Du. Det lite stökigt Du vet, Du 'kunne inte språka.

L: Som på Blackstone?

Carl: På Blackstone, när jag var där,

L: Där var det väl bara svenskar?

Carl: där var det bara svenskar. But nu, nu är det mera italienare än vad det är 'svensker.

L: Jaha. Men han satte inte in några italienare till att börja med?

Carl: No det var inga italienare alls där, när jag var där, bara 'svensker.

L: Men de kom inte till förmansplatserna i början?

Carl: No det var inte 'nå. Jo. På Dawsons hade vi en som var bas för .. för .. för var 'di 'kasta' ståhl. (Avser Carl här engelskans ""casting"")? Han var italienare. När jag kom in där. Jag gick till Dawsons 19 och 41 på hösten.

L: Hur var italienarna när det kom till fackföreningsfrågor? Var de mera på bettet än svenskarna med att säga till?

Carl: Well they was just about detsamma. Italienarna var goda.

L: Dom var det?

Carl: mhm. Italienarna var riktigt

L: Men var det inte det att de var rädda att sticka fram näsan och bli av med sina arbeten?

Carl: Well! Jag ska säga Dig! Massor av italienarna som kom in i stan här kom från Pennsylvania! and 'di var coal miners. Så 'di var used to Unions - se.

L: Jaha.

Carl: Se. So - they were good! Italians were dependent.

L: You mean they had good demand?

Carl: No they stuck together You know, stuck.

L: Better than the Swedes?

Carl: Well - just about, just as good. Yeah! The Italiens, they were pretty good. 'Di som kom ifrån the coal mine districts, they were good.

L: Jaha. När tror Du att fackföreningsrörelsen nådde höjdpunkten, alltså; med andra ord: att de höll arbetsledningen i nackskinnet! Hur länge fick de hålla på innan ledningarna lyssnade till dem?

Carl: Oh, I don't know. The best were 1970.

L: Så pass långt fram!

Carl: mhm. I think so. About 1970 was the best.

L: Så det var alltså arbetsledningens och industriägarnas marknad ända upp?

Carl: Ja. mhm. Di hade en väldig kontroll utav the factories, alltid.

L: De hade det?

Carl: Up to 1970.

L: Hur var det med politikerna i stan? Gick de med arbetarna eller med arbetsledningarna?

Carl: Well. Först när jag kom här; of course, det var strictly, strictly the right You know.

L: Jaa.

Carl: Mhm det var Högern Du vet se.

L: Jaha. The Republicans.

Carl: The Republicans.

L: Även de svenska arbetarna?

Carl: Oh yes.

L: Även en sån som Du nu - ?

Carl: And there's lots of Swedes, even today.

L: Republicans?

Carl: Yes. Lots of workers. Yes. You've got some, You know, here, You know, for the Republicans - and enjoy. See.

L: Så de tänkte inte för sig själva då?

Carl: No no. And that's the same all through.

L: Följde svenskarna mera denna linje än de andra nationaliteterna?

Carl: Well that was the same thing. But the Italians is more .. more . more Democrates than the Swedes.

L: Nu?

Carl: mhm. Dom 'meste av dom. And even was then.

L: Var det Rosevelt som bottnade det?

Carl: Well. Yes, I imagine so. And - like I say - the Italians here came from the coal mine districts, most of them, there was the coal miners - You know.

L: Jaha.

Carl: Ja. But the first, the first union that was in Jamestown, in the factories, was at the Metal Desk. The old Metal Desk, were the Metal Corporation is today.

L: Det var den första?

Carl: Ja. I think there was in, about 1934.

L: 1934.

Carl: mhm. I think so. I think it was 1934. No! There was 1932! 1932. And You know - they wanted recognition - for the Unions. And that was before - before the Wagner act. And there was in Blackstone that they wanted to start to talk. You know - they couldn't work, unless they had something and sometimes they hadn't a little thing - You know - and lots of fellows - . I know how it started - You know. Lots of fellows lived out of town a little bit, You know, four five miles You know, mabee (?) up the lake. And they got sick and tired to drive down to Metal Desk every morning to see if You had anything to do! 'Di ville inte gå där, för det 'kösta pengar, Du vet! 'Di 'kunne inte 'kösta på gasolin - se. Så 'di gick in och 'fråga Pekka Eklund, han var superintendent, 'öm 'di inte 'kunne kalla dom på morron Du vet, 'öm 'dä 'va arbete eller inte.

L: De hade aldrig gjort det förut?

Carl: No.

L: Utan det var upp till Dig att gå och ställa Dig och vänta?

Carl: Yes! Yes! Yes! Dom sa: It's up to You to go there in the morning.

L: Och stå med hatten i näven.

Carl: Jaa - 'öm Du fick 'nä jobb, 'öm det var nånting se. Det var så i alla 'faktorina ser Du. Så. Då skulle 'di ha den där 'meetingen och då var det en som 'heta Fred Nordin. (Han är 'dö nu). Han var från Norrland. Han var ifrån Kramfors i Norrland. And han took ordet, ser Du och sa 'te Pekka Eklund att!! att! "Det får 'te och bli en ändring see. 'Di kan inte. 'Di kan inte. 'Di får gå ner"! sa han, "för 'di har ingenting, 'di har ingen gasolin. Well. Han 'skull se. 'Di 'skull se vad 'di 'kunne göra. Nästa dag. Jag hade 'en jobb där. 'Di kom ner och 'skull titta på 'sin jobb där, så fanns inte Fred Nordins number i 'klocka - vet Du. Han var 'firad.

L: Med en gång?

Carl: mhm. There were all Swedes down there - You know - så 'döm gick ut i 'parkingvakten och satte sig där, höll 'en meeting och 'förklara att: allihopa 'skull gå hem om inte Fred Nordin kom tillbaka - se. Så Pekka Eklund kom ut och 'fråga dom varför de inte kom 'te jobbet. 'Di sa: vi går inte in innan Fred Nordin kommer tillbaka. And that was the first Union.

L: Så han var egentligen banbrytaren då?

Carl: He was banbrytaren!

L: Fred Nordin.

Carl: Fred Nordin hette han.

L: Vad var han ifrån?

Carl: Han var ifrån Kramfors.

L: Kramfors.

Carl: mhm.

L: Hade inte Han varit så kanske de fortfarande hade gått ner och frågat efter arbete.

Carl: ja!! (Carl skrattar gott).

L: Han är ett stort namn i Jamestown; Fred Nordin?

Carl: no!

L: Jag har aldrig sett någon staty av honom?

Carl: No. Det är ingen som känner till 'en, but; jag vet hur det 'starta. Det var hur det 'starta. Det var Fred Nordin. Det var Fred Nordin och - det var en som 'heta - Ragnar Videll.

L: Ragnar Videll.

Carl: Ja.

L: Vad var han ifrån?

Carl: Han var just smålänning han, han var - and - det var en som 'heta Hanson, han var hallänning. And; - vad var det den 'heta den 'andre? ..

L: Du kände dessa här?

Carl: Oh yes, jag kände dom personligen se, allihop. Det var en annan.

L: So: Metal Desk?

Carl: Lindgren.

L: Lindgren.

Carl: Ja. They were the ones that nearly made the Union. They were the ones that made the Union.

L: Metal Desk; vad heter det företaget?

Carl: Det heter: the Metal Corporation, idag.

L: The Metal Corporation och det finns fortfarande kvar?

Carl: O ja. O ja. - Ja. They were the ones that made the union at Metal Desk.

L: Så de blev alla eniga då när Fred Nordin blivit utkastad?

Carl: mhm. Så 'di took tillbaka Fred Nordin.

L: Höll han på där i många år efteråt?

Carl: No! Han var inte där så länge innan han flytta! I don't know for what reason. Han kanske inte - You know - Det var 'nönting styrt där Du vet se. Så han - han flytta och gick till en annan shop.

L: Men han stannade kvar i Jamestown?

Carl: O ja. O ja. Han dog för ett par år sedan.

L: Men den fackföreningen, den är?

Carl: Den är still där.

L: Fortfarande kvar, ja.

Carl: Fortfarande där.

L: Och dom gjorde, som man sa, en reasonable demand.

Carl: Yes. 'Di kom och 'villa' att de skulle kalla 'opp dom på morron om det fanns 'en jobb, så 'di inte behövde åka ner. Ja. Det var det enda som 'di 'fråga för.

L: Följde de andra fabriker efter senare?

Carl: De kom efteråt, Du ser.

L: Som Crescent Tool till exempel?

Carl: 'Di kommer efteråt.

L: Karl Pettersson. Dom har aldrig haft någon fackförening.

Carl: Vad är det?

L: Crescent Tool?

Carl: Oh yes 'di hade 'fåckförening! Yes!

L: Dom hade det?

Carl: Yes!

L: Men dom tillhörde inte någon nationell: AFL, CIO, eller någonting sådant där?

Carl: Yes, I think they belonged to the - to the - what do You call it now?

L: The American Federation of Labor?

Carl: Yes, that's what they call it now.

L: Mashinists?

Carl: Mashinists! I think they belonged to the Mashinist Union.

L: Och dom kom efter the Metal ?

Carl: 'Di kom efter Metal Desk där.

L: Metal Desk.

Carl: The old; Metal Desk was the first one. And then Art Metal took right after that. 'Di kom in then, when that law came about - You know. When that law came in.

L: Art Metal, det var en utav de största fabrikerna?

Carl: Å det var en stor fabrik här!

L: En stor - ja.

Carl: Yes. 'Di hade. 'Di hade ungefär en 15- 1600 arbetare.

L: Var kom Du att arbeta Din mesta tid och som Du pensionerade Dig ifrån?

Carl: Well - 19 och 41 jag gick till Dahlströms.

L: Dahlströms?

Carl: Ja. Jag 'jobba på Dahlströms för 29 år.

L: Och där pensionerade Du Dig?

Carl: Ja.

L: Var Du med i fackföreningen där?

Carl: Yes. Oh yes.

L: Var Du aktiv, som officer, som man säger?

Carl: Oh ja.

L: Hur blev Du beaktad? De förstod då att det gick inte att göra hur som helst?

Carl: Ja, det var ju ingen som. - Jag belonged för många år. När jag var för the furniture shop and out, där fick jag elva år. Det räcker.

L: Vad bestod Ditt arbete i fabriken i?

Carl: Vi gjorde dörrar.

L: Så Du var welder eller?

Carl: No. Jag var - what You call a varnish man.

L: A varnish man.

Carl: Ja.

L: De ville inte ha Dig så som förman, för då kunde Du ha hoppat ur the Union?

Carl: Jag var förman för 22 år!

L: Men då fick Du inte vara med i the Union.

Carl: No!

L: Det gick väl till på det viset, var det någon som ageterade förmycket, så gjorde de förmän utav dem?

Carl: Ja, - det var Det!

L: Låg det någon sanning i det?

Carl: Jaa det var sanning i det ja, I think so. Yes. I wasn't the only one, You see. But - of course - I didn't get much raise You know - but; some told me into the (?) and it wasn't a good job.

L: Inte det?

Carl: No.

L: Så Du var mellan två stolar.

Carl: That's the worst job on earth, to be a gang boss.

L: Det är det?

Carl: mhm.

L: För då måste Du krusa på två sidor.

Carl: Du är mellan the devil and the beast You see.

L: När arbetarna i fackföreningen exempelvis begärde att få 50 cent mera i timmen, hur kunde Du påverka sakernas gång?

Carl: Jag 'kunne inte göra det ser Du, någonting med det se. But - 'di skrev ut 'en card You know - demand card ser Du, för he want to be increased. So I had to get that in to the superintendent ser Du. But I had nothing to do with it.

L: Gav de Dig löneförhöjning automatiskt?

Carl: Jaa, yes, I got that see. Because they knew that I could go back to the varnishing right off - You know.

L: Men kunde inte fackföreningen, de kunde komma och säga det att: här har vi en nu som får löneförhöjning. Han gör ingenting! Och vi går ut här med våra plakat och säger att: vi vill ha mera betalt.

Carl: 'Di 'kunne inte säga det - förstår Du - för the boss probably worked harder than the rest of them.

L: Jaha.

Carl: You know; You've got to organize the hole thing!

L: Jaa ja, det är rätt. Så det förekom aldrig det talet då?

Carl: No no.

L: Nej.

Carl: No. And I got a long work finally to both.

L: Även med ledningen?

Carl: Oh yes.

L: Vad sade de till Dig när Du gick upp till arbetsledningen? Gav de Dig förordningar som Du skulle efterfölja?

Carl: Well det var ju - the only thing. Well, You know, first when I joined, when I got to become a forman, You see; - it was before the Taft-Hartley Bill - see - so the formen could belong! But; You see. So I belonged. I even was on the negotiation committee, when I was a forman!

L: Så Du satt med inne då i -

Carl: Yeah! I belonged to the Union. Sure! For several years. But then when the Taft-Hartley Bill came in - You see - then; they came and told us that: we can't belong to the Union, because it was against the Taft-Hartley Law.

L: Vad var det egentligen för mening - eller underton - med det att Du inte fick tillhöra fackföreningen?

Carl: Well - I don't know exactly.

L: Hade det gjort någon skillnad om Du hade varit med?

Carl: Well; it didn't matter much, but of course, You see, they figured that if You were a forman, You had .. you had the knowhow that they didn't want the guys to know - You know. Do You know what I mean? That's the only thing I can see. But; I was in the negotiation after I was a boss for a couple of years, but I was not an official of the Union after I became a boss.

L: Så då när det blev agreements,

Carl: Ja, agreements.

L: Ja. Hade Du möjligheter, om arbetsledningen sa till Dig; dom kan inte strejka. Dom kan inte få mera nu, för att vi tjänar så lite. Hade Du då möjligheter att kunna få titta i ledningens böcker? De visade aldrig dessa böcker för Dig, hur mycket de tjänade?

Carl: No no, det hade jag inte.

L: Det förekom aldrig?

Carl: No. No no.

L: Det var en hemlighet?

Carl: Ja.

L: För det är ju alltid så att arbetaren tror att ledningen uppe på kontoret tjänar mycket mera.

Carl: Men det just kommer an på, Du ser, hur det Är, Du vet. Det kom aldrig i frågan. Det var ju aldrig nån som 'fråga mig om Det, Du vet.

L: Nej.

Carl: The only thing - 'öm det var någon som 'ville ha 'en rase, 'di hade en scheduel You know, ett scale - and they figured out they were good enough so they could go up. ?

Utelämnad mening). But after that, then it was up to the Union to take it up with him after that.

L: Nu är det ju 50 60 år efter depressionen.

Carl: Ja.

L: Vi vet att arbetarna då ej hade mat för dagen, Du har ju varit med om 'et.

Carl: Ja!

L: Fabriksägarna, de sa det att: vi kan inte betala mera, för att då klarar inte vi oss.

Carl: Ja.

L: Men nu 50 år senare så ser vi hur det gick.

Carl: Ja.

L: Som arbetare, Du klarade livhanken.

Carl: Ja.

L: Men de som ägde fabrikerna; Oskar Linné och alla de där, de blev ju miljonärer!

Carl: Ja.

L: Så det betydde att de betalade för lite till arbetarna?

Carl: Well. 'Arbetarn har aldrig varit (?) utav priserna - see. Det finns inte möjligheter - ser Du. Priserna kommer 'opp först och 'arbetarn kommer efter. Så 'di skyller på att det är 'arbetarns fel - Du vet - att det har blivit så mycket inflation, or that stuff. Because: I've been on the negotiations. I know! Nobody is going to tell me that. And; Du vet: 'di säger; prizes increases You know, but we had; at first, You know, years ago, we had only A year contracts.

L: Ja.

Carl: It took a heck of a time to get for the inflation or not, to get that on the next year. And then that started again. So You were always behind. And then they got this Cost of living clause. It took longer. It took three and four years, five years contract to get a Cost of living clause. The Cost of living clause, they never got quite the same as the implacement. So they got behind every time. And that is the truth. I know! So nobody is going to tell me.

L: They did get away with it though?

Carl: They (? överhoppat) away with it, so far.

L: And it's still going on?

Carl: Yes. They're going on. You know: when You think of it now, here You've got the steel workers, You've got the automobile workers, You've got the coal miners and everyone of them took the decrease in wages. Everyone of them has (?) to keep the jobs. And You know: nobody tells You about that. But You see: there is two kinds of Americans today - and everywhere in the world - You've got the byrocrasi and You've got the ones that pay for it. And the ones that pay for it, is the one that get the least. The byrocrasi are ahead.

L: Längre tillbaka hörde man ju att det kom med gangsters i fackföreningarna.

Carl: Ja.

L: The gangsters told them what to do, - You know - and they called them crooks and everything. Men idag kommer det ju sådana här så kallade konsultanter i kavaj och väst och fina byxor.

Carl: Ja!

L: Dessa opererar på samma sätt inför arbetsledningen. De talar om att: gör så här.

Carl: Ja! Well Du ser!

L: Det är ungefär samma system! Det har inte ändrat sig mycket.

Carl: Well - as far as the organized crime is involved,

L: Men de var inte inne på 30-talet.

Carl: No inte på 30-talet.

L: No, because they were to new then.

Carl: No. That came in in the later 60s. But: I'll tell You: that's what they wanted. I know.

L: You mean the unions wanted that?

Carl: No not the unions. Arbetsgivaren. It was easier to pay off those guys then it was to pay for the hole gang. So they got in those crooks You know, that was the dealers.

L: So they were paid both by the workers and by the management!

Carl: Yeah.

L: That's what You call the middle man.

Carl: Yes! They were the middle man.

L: Jamestown var ju en ovanlig stad på så vis att här var mestadels svenskar.

Carl: Ja.

L: Och svenskarna hade ju alltid kyrkan med sig som en försegling.

Carl: Ja.

L: Du var religiös och Du var - Du var honnest.

Carl: Ja.

L: Det hette ju det att där fanns arbetstillfällen men för att komma in i fabriken där måste Du vara Lutheran eller Covernant. Då fick Du arbete med en gång.

Carl: Ja, det kom allt an på vilket shop Du kom till.

L: Det var så ja?

Carl: Art Metal Du vet, det var Larson.

L: Han var Covernant ja.

Carl: Ja han var Covernant.

L: Ja. Men skulle inte han ha varit religiös och därvid pratat på ett religiöst sätt med arbetarna när han betalade dem!

Carl: ja ja.

L: Men då flög det ut igenom fönstret!

Carl: It doesn't work that way You know.

L: Du tror inte det?

Carl: No. It don't work that way. I've seen that.

L: Men var det inte på det viset att: om Du var en Covernanter.

Carl: Ja.

L: Du kunde inte med att säga till Larson att: det här är en jädra skitplats att arbeta på. För Du var å andra sidan kyrkomedlem, Du skulle vara honnest. Och Du var svensk.

Carl: Oh yeah yeah. I never worked for him, so I don't know for sure, but

L: Men det förekom sådana saker?

Carl: I don't think it was any better anywhere else.

L: Men denna mentalitet förekom?

Carl: Oh I imagine so. I wouldn't doubt it! Well You know.

L: Tillhör Du någon kyrka?

Carl: Yes! Jag tillhör kyrkan 'opp här, har gjort i många år!

L: Den gick Du med i efter det att Du gifte Dig?

Carl: Ja, but I used to go to the First Lutheran church quite a bit before that.

L: Till Lincolns kyrka.

Carl: Ja.

L: Jaha.

Carl: But - since I moved up here and got married, then I belong up here.

L: Då, när det blev svårigheter nere vid Metal Equipment här, när dom körde ut Nordin och dom gick ut och satte sig. Ringde dom the City Hall då och skickade ut några poliser eller vad gjorde dom!

Carl: No no no.

L: Men om detta hade förekommit?

Carl: Som kravaller, of some kind?

L: Kravaller, ja. Vem höll City Hall med då, arbetaren eller arbetsledningen?

Carl: Well Du ser, after

L: För dom vill ju alltid ha röster, vet Du, politikerna.

Carl: After the Depression, they had quite a liberal regime here in the City Hall downtown.

L: Sam Carlson?

Carl: No! Not Sam Carlson. It was

L: Han var inte liberal?

Carl: Yes he was quite liberal. Yes.

L: Han var socialistisk i sina idéer ändå?

Carl: Ja. He was very - very common You know, he was pretty good. But; this was after him - You know. Det var senare än han. 19 och ..

L: Ja det var en irländare som kom in efteråt, var det inte det?

Carl: Well. Först som kom in; Ericson kom in först. And at that time, there was a lot of liberal leaders that was with. Yes! The most liberal leaders that was with him in the board, downtown. Där var Lindahl and - and I used to know the most of them. Carlson from Art Metal and Lindahl from Art Metal and; and there was Anderson from Dahlströms. They were mostly liberal leaders. Carlson; he was at Art Metal, what was hes first name now? He was in City Hall for 20 years! He was a liberal leader to start with. And - they've got more now! (? Utelämnat).

L: Som demokrat?

Carl: mm. O ja. They were democrates, all of them.

L: Var Du aktiv som politiker?

Carl: No not to much.

L: Du var inte med som older man, eller council man?

Carl: No. No. I never did.

L: Du ställde aldrig upp?

Carl: Va?

L: Du ställde aldrig upp?

Carl: No no. I didn't care. I don't care to much. But I go up and listen to them. (? Överhoppat).

L: Har Du fortsatt att läsa mycket?

Carl: Jag läser alltid.

L: Jaså?

Carl: Ja. I got some magazines and the books I have You know.

L: Du följer med i det politiska livet också?

Carl: Oh yeah. You know; You can't give up in things like that.

L: Men Medelvensson, han gör väl inte det, utan han låter det blåsa med vinden och bli som en eld?

Carl: 90 procent utav amerikanska folket sover.

L: Du tror det? Och så blir dom överrumplade då?

Carl: mhm.

L: Och då är det för sent.

Carl: Ja. Det fattiga folket. 'Di 'andre, they are pretty good, but de fattiga folken, 90 procent, sover. They don't care.

L: Det går inte att göra någonting åt det i alla fall, tänker dom.

Carl: No. There's no use. This country, they got 245 million people - You know. Out of that we can figure that 2/3 is in the (? utelämnat resonemang).

L: Du kan nästan starta ett annat parti?

Carl: Sure!

L: Och vinna?

Carl: Sure! That's more that didn't vote than that did vote! I think there was 54 millions the last time.

L: Men det är ingen som eftersträvar att erövra dem?

Carl: No.

L: Det är klart varje parti gör det; men ändå så blir det färre för varje år.

Carl: ja, det blir mindre för var gång. Although; the population goes up. They get less at the voting mashines. And that's foolish. They're dumb. I know people that have never voted.

L: Säger Du det.

Carl: Yes! Yes.

L: Som aldrig har röstat?

Carl: No!

L: Och de är medborgare?

Carl: Oh yeah! Födda här, - and some är födda i Sverige. 'Di har aldrig 'votat.

L: När blev Du medborgare?

Carl: -39.

L: -39.

Carl: Jaha!

L: Ja det hörs konstigt ut, men det är väl så.

Carl: I have voted ever since. I've even voted on a school board! Oh yeah. I vote. Every time I vote!

L: När Du träffar Dina gamla kamrater idag, kan Du diskutera politik med dem på ett resonabelt sätt?

Carl: Some. Some.

L: Men inte med alla?

Carl: No no. No.

L: Som Du inger ett förslag om att Fred Nordin ska få en staty nere i City Hall?

Carl: Han 'skull ha en staty!

L: Ja. Det går dom inte med på?

Carl: No no no.

L: Tror Du att även arbetarna skulle vara emot detta?

Carl: You know: de arbetarna, ser Du, 'di vet 'et inte.

L: De är okunniga om det?

Carl: Det är okunnigheten.

L: The ignorance.

Carl: Ja. They ignore the hole thing. Ja. Men Du vet: in 19 och -36, -37, -38 och i den tiden, Du vet, - när den första Union kom in, Du fick, - Folk som var arbetslösa. Vi skulle se så de arbetslösa kom in först, innan Du 'arbete övertid.

Här är det slut på intervjun med Carl Carlson, Lakewood, New York.

Transkriberat från kassettband 2012-09-06 /O-KS